

Mario Kevo i Ivan Jelić

(Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje,
Slavonski Brod)

DEMOKRATSKE PROMJENE, UVOĐENJE VIŠESTRANAČJA I IZBORI NA PODRUČJU BRODSKO-POSAVSKE ŽUPANIJE OD 1990. DO 1993.

(2. dio)

UDK 329(497.5 Slavonski Brod)“1990/1993”

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 20. 2. 2006.

Na temelju objavljenih izvora, novinskih napisa te relevantne literature autori se u radu osvrću na uvođenje višestranačja, demokratske promjene i izbore kao i njihove rezultate postignute na području općina Slavonski Brod i Nova Gradiška, odnosno na području Brodsko-posavske županije. Ovaj, drugi, dio rada autori su posvetili parlamentarnim i predsjedničkim izborima koji su održani 2. kolovoza 1992. te lokalnim izborima (općinski, gradski, županijski) i izborima za Županijski dom Sabora Republike Hrvatske, koji su održani 7. veljače 1993. godine.

Ključne riječi: Republika Hrvatska, Brodsko-posavska županija, Slavonski Brod, Nova Gradiška, demokratske promjene, višestranačje, političke stranke, predsjednički, parlamentarni i lokalni (općinski, gradski, županijski) izbori.

Uvod

U prvome dijelu rada prikazano je osnivanje inicijativnih odbora političkih stranaka na slavonskobrodskom i novogradiškom području, a koji su s osiguranjem formalno – pravnih uvjeta prerasli u službene ogranke političkih stranaka.¹ Tako je na području spomenutih općina utemeljen niz ograna novih političkih stranaka, tj. osim već postojećih Saveza komunista Hrvatske (SKH) i Socijalističkog saveza radnog naroda (SSRN), koji su se postupno transformirali u Stranku demokratskih promjena (SDP), odnosno u Socijalistički savez – Savez socijalista Hrvatske (SSH), na tom su području

¹ Usp. Ivan JELIĆ, Mario KEVO, „Demokratske promjene, uvođenje višestranačja i izbori na području Brodsko – posavske županije od 1990. do 1993. (I. dio)“, *Scrinia Slavonica, Godišnjak Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest*, sv. 5, Slavonski Brod, 2005., str. 286 – 337 (dalje: I. JELIĆ, M. KEVO, „Demokratske promjene, I. dio.“).

utemeljeni i ogranci Hrvatske demokratske stranke (HDS), Hrvatske socijalno – liberalne stranke (HSLŠ), Hrvatske kršćansko – demokratske stranke (HKDS) te Hrvatske demokratske zajednice (HDZ). U početnih nekoliko mjeseci 1990. ogranci navedenih političkih stranaka su održali niz skupova i tribina gdje su biračkom tijelu predstavili političke programe te su 22./23. travnja, odnosno 6./7. svibnja 1990. pristupile prvim višestranačkim (parlamentarnim i lokalnim) izborima u SR Hrvatskoj od završetka II. svjetskog rata. Stranke su na izborima nastupile uglavnom samostalno iako je SKH – SDP ustvari bio nositelj tzv. Lijevo bloka u koji su se, i na državnoj i na lokalnoj razini, uključivali SSH te neke manje stranke. Na slavonskobrodskom i novogradiškom području prijeizborni koalicijski savezi su bili gotovo zanemarivi. Iako je postojala Koalicija narodnog sporazuma (KNS) koja je istaknula zajedničke kandidate, neke od stranaka KNS-a su u izborima nastupile i samostalno.

Prema postignutim rezultatima, uvjerljivu pobjedu na državnoj razini, kao i na području obje općine, ostvarila je HDZ. Naime, na lokalnoj razini ta stranka je na području općine Slavonski Brod osvojila 111 od 134 odbornička mjesta u vijećima Skupštine općine. Isto tako, i na području novogradiške općine HDZ je, osvojivši 47 od 85 skupštinskih mandata, postigla apsolutnu pobjedu. Uvjerljive pobjede stranci su omogućile izbor svojih kandidata na ključne funkcije u lokalnoj samoupravi. Tako su predsjednici skupština općina, odnosno izvršnoga vijeća postali dr. Jozo Meter i Frano Piplović na brodskom području te Zdravko Sokić i mr. Davorin Lukač na novogradiškom području. Ostalim političkim opcijama pripale su tek mrvice, odnosno na novogradiškom području je na mjesto predsjednika Društveno – političkog vijeća (DPV) Skupštine općine izabran Željko Furić (HDS). Time je i Koalicija narodnog sporazuma zapravo participirala u lokalnoj vlasti. Bio je to jedini poslijeizborni koalicijski potez na nivou skupština općina budući da su sva ostala predsjednička i potpredsjednička mjesta u skupštinskim vijećima obje općine pripala kandidatima HDZ-a, dok su u sastavu izvršnih vijeća bile zastupljene i druge političke stranke.

Najveće gubitnike provedenih izbora na brodskom području je predstavljao SSH koji nije osvojio niti jedno odborničko mjesto u novom sazivu Skupštine općine. Na području novogradiške općine gubitnik je bio SKH – SDP koji je osvojio samo 5 od 85 odborničkih mjesta u vijećima Skupštine općine. I po broju glasova i po broju osvojenih odborničkih mjesta na novogradiškom području je drugu najjaču opciju predstavljao SSH.

Glavnu karakteristiku prvih višestranačkih izbora na području objaju općina predstavljao je iznimno visok odziv biračkog tijela, a postignuti izborni rezultati pokazali su da je biračko tijelo bilo sklono radikalnim promjenama i za smjenu dotadašnje vlasti. Unatoč postojanju političkih programa stranaka klasični politički programi usmjereni na porast općedruštvenog dobra, podizanja životnog standarda, izgradnju komunalne i druge infrastrukture, u ovim izborima nisu imali značajniju ulogu. Stranački programi temeljeni na

rješavanju statusa SR Hrvatske unutar jugoslavenske federacije zabilježili su uvjerljivu pobjedu. To su potvrdili i izborni rezultati, odnosno da biračko tijelo potpuno podržava proklamiranu politiku HDZ-a te njezin odnos prema tada ključnom političkom pitanju, tj. odnosima u jugoslavenskoj federaciji. Isto tako, pobjedom ovih snaga građani su se opredijelili i za izlazak iz jednostranačkog jednoulja koje je obilježilo gotovo pola stoljeća cjelokupnog društveno – političkog života u SFRJ, što je značilo pomak u smjeru razvijanja demokratskog sustava, poštivanja ljudskih prava i sloboda kao i tržišnog oblika gospodarstva, odnosno procesi uvođenja višestranačja, okretanje tržišnom gospodarstvu, privatnom vlasništvu i slično, koji su bili neke od glavnih karakteristika zapadnih građanskih demokracija.

Građani su ogromnim izlaskom na referendum o samostalnosti i suverenosti 19. svibnja 1991., odnosno davanjem potpore soluciji za samostalnu i suverenu Republiku Hrvatsku, samo dodatno potvrdili da podržavaju politiku koja se provodi. Započeti sukobi s pobunjenim srpskim građanstvom koje su podržavale jedinice JNA i ostali događaji, osobito u zapadnom dijelu novogradiške općine, samo su dodatno homogenizirali hrvatsko biračko tijelo da se velikom većinom opredijeli za tzv. plavu referendumsku varijantu, odnosno za samostalnu i suverenu Republiku Hrvatsku, iako je u referendumu bila ponuđena i mogućnost preustroja u saveznu državu prema prijedlogu Republike Srbije i SR Crne Gore. Nije nevažno dodati i kako se i dio građana srpske nacionalnosti na novogradiškom području odlučio za davanje podrške tzv. plavoj referendumske varijanti, iako je u nekim mjesnim odborima došlo do bojkota i neodržavanja referenduma.

S obzirom da je problematika demokratskih promjena (uvođenje višestranačkog političkog sustava, osnivanje političkih stranaka itd.) objašnjena u prvome dijelu rada, u ovome (drugom) dijelu rada pojašnjavaju se procesi koji su prethodili parlamentarnim i predsjedničkim izborima održanim 1992. te lokalnim (općinskim, gradskim, županijskim) izborima te izborima za Županijski dom Sabora Republike Hrvatske na području Brodsko – posavske županije. Riječ je o promjenama teritorijalnog ustroja lokalne uprave i samouprave u Republici Hrvatskoj, potom promjenama izbornog sustava, predizbornom natjecanju političkih stranaka te rezultatima održanih izbora i poslijeizbornoj situaciji u Brodsko – posavskoj županiji.

Reforma teritorijalnog ustroja i novi izborni sustav

Prema teritorijalnoj podjeli lokalne uprave i samouprave SR Hrvatske početkom 90-ih godina 20. stoljeća lokalna uprava i samouprava je bila konstituirana unutar općina Nova Gradiška i Slavonski Brod, a koje su se od 1974. godine nalazile u sklopu Zajednice općina Osijek.² Prema geografskom

² Zoran KLARIĆ, *Teritorijalno – politička organizacija i centralno – mjesni sustav Hrvatske*, Zbornik radova, I. Hrvatski geografski kongres, *Geografija u funkciji razvoja Hrvatske*, Zagreb 12. i 13. listopada 1995., Zagreb, 1996., str. 30.

položaju Nova Gradiška je graničila s općinama: Slavonski Brod s istoka, Požega sa sjeveroistoka, Pakrac sa sjevera te s općinom Novska sa zapada, a na jugu s Bosnom i Hercegovinom. Istočnije je bila smještena općina Slavonski Brod koju su omeđivale općine: Nova Gradiška sa zapada, Slavonska Požega sa sjevera, Đakovo sa sjeveroistoka te općina Županja s istoka dok je na jugu graničila s Bosnom i Hercegovinom.

Prema regionalnoj tzv. *nodalno – funkcionalnoj diferencijaciji*, čije su osnove društveni i gospodarski pokazatelji, Hrvatska se dijeli na četiri velike tzv. makroregije (Osječka, Zagrebačka, Splitska i Riječka), a ovaj prostor je ulazio u sastav *Osječke makroregije (Istočna Hrvatska)*, što znači da je Osijek bio na najvišem stupnju od svih prisutnih gradova i predstavljao je makroregionalni centar kojemu su gravitirala sva ostala slavonska naselja.³ Drugo najveće sjedište ove makroregije je bio Slavonski Brod koji je bio centar regionalne gravitacije prostornog okupljanja (imao iznad 50.000 stanovnika) što znači da su mu osim susjedne i najbliže Nove Gradiške, gravitirali i Slavonska Požega i Županja, a donekle i Đakovo koje se nalazilo na pola puta prema centru na višem stupnju, odnosno prema Osijeku.⁴ Istodobno, važno je spomenuti i kako su Slavonskome Brodu kao subregionalnom centru gravitirala i područja susjedne Bosanske Posavine, odnosno gradovi i općine Bosanski Brod i Derventa.⁵ Prema stupnjevanju regionalne *nodalno – funkcionalne diferencijacije* Nova Gradiška je bila na najnižem stupnju i predstavljala je centar subregionalne gravitacije prostornog okupljanja drugoga reda (iznad 10.000 stanovnika), ali s potencijalom da prijeđe na stupanj subregionalnog centra višega stupnja (iznad 20.000 stanovnika).⁶

S obzirom da je Slavonski Brod bio na najvišem stupnju prema *nodalno – funkcionalnoj diferencijaciji* te je bio gospodarsko, društveno, prometno i političko središte spomenutoga područja očekivalo se da postane i sjedište jedne od slavonskih županija. S obzirom da su se zakonske promjene koje bi dovele do reforme teritorijalnog ustroja lokalne uprave i samouprave očekivale još sredinom 1991. godine zastupnici sva tri vijeća Skupštine općine Slavonski Brod su na zajedničkoj sjednici, još sredinom travnja 1991. godine, jednoglasno usvojili mišljenje da Saboru Republike Hrvatske treba predložiti da se Slavonski Brod, s obzirom na izuzetno povoljan zemljopisni položaj, željezničke, cestovne, riječne i PTT komunikacije te prometni interkontinentalni koridor koji povezuje zemlje Zapadne Europe i Bliskog Istoka,

³ Veljko ROGIĆ, „Jednostavnost i fleksibilnost koncepta nodalno – funkcionalne diferencijacije SR Hrvatske“, *Geografski glasnik*, 46, Zagreb, 1984., str. 77 (dalje: V. ROGIĆ, „Jednostavnost i fleksibilnost“).

⁴ ISTO, str. 77.

⁵ Kratki prikaz razvoja Bosanske Posavine s naglaskom na narodnosne promjene: Ivan CRKVENČIĆ, „The Posavina Border Region of Croatia and Bosnia – Herzegovina: Development from 1918-1991 (With Special Reference to Changes in Ethnic Composition)“, *Društvena istraživanja*, br. 3 (71), Zagreb, 2004., str. 579 – 595.

⁶ V. ROGIĆ, „Jednostavnost i fleksibilnost“, str. 77.

odredi kao sjedište županije, i to za područje općina Slavonski Brod, Nova Gradiška i Slavonska Požega.⁷ Unatoč očekivanjima, reforma lokalne uprave i samouprave nije provedena sredinom 1991. već na samome kraju 1992. godine. Stoga su i izbori za Sabor Republike Hrvatske provedeni u dva termina, odnosno izbori za zastupnički dom Sabora, zajedno s predsjedničkim izborima, su održani 2. kolovoza 1992. godine, dok su izbori za Županijski dom Sabora održani zajedno s lokalnim izborima (općinski, gradski i županijski izbori) 7. veljače 1993. godine.

Na samome kraju 1992. godine konačno je proveden upravno – teritorijalni preustroj lokalne uprave i samouprave u Republici Hrvatskoj te je ustanovljeno 20 županija te grad Zagreb. Naime, prema *Zakonu o teritorijalnoj podjeli Republike Hrvatske, Zakonu o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj* te *Zakona o lokalnoj samoupravi i upravi* od teritorija bivših općina Slavonski Brod i Nova Gradiška 31. prosinca 1992. godine je ustrojena Brodsko – posavska županija, sa sjedištem u Slavonskome Brodu.⁸ Istodobno, zakonskim aktom o lokalnoj upravi i samoupravi utvrđene su općine i gradovi kao jedinice lokalne samouprave dok su županije utvrđene kao jedinice lokalne uprave i samouprave.⁹ Tako je područje bivše općine Slavonski Brod preustrojeno u 14 jedinica lokalne samouprave, odnosno područje je razdijeljeno na grad Slavonski Brod te općine Slavonski Šamac, Velika Kopanica, Gundinci, Vrpolje, Garčin, Donji Andrijević, Oprisavci, Klakar, Sibinj, Podcrkavlje, Bebrina, Brodski Stupnik i Oriovac, dok je na području bivše općine Nova Gradiška utemeljeno 10 jedinica lokalne samouprave, odnosno grad Nova Gradiška te općine Cernik, Davor, Gornji Bogićevci, Nova Kapela, Okučani, Rešetari, Stara Gradiška, Staro Petrovo Selo i Vrbje.¹⁰ I ovakva teritorijalna reforma imala je svojih protivnika, odnosno bilo je onih koji nisu bili zadovoljni teritorijalnim ustrojem novih jedinica lokalne uprave i samouprave, a to se posebice odnosilo na podjelu zapadnog dijela bivše općine Slavonski Brod. Naime, nezadovoljno je bilo pučanstvo u Gornjoj Vrbi i Ruščici s izborom sjedišta općine u Klakaru te četiri sela (Stari Slatinik, Gornji Andrijević, Grižići i Krajačići) s izborom Brodskog Stupnika za općinu i općinsko središte jer su željeli biti

⁷ „Brod – sjedište županije“, *Brodski list* (Slavonski Brod), br. 16 (2203), 19. travnja 1991., str. 2 (dalje: *Brodski list*).

⁸ *Narodne novine, Službeni list Republike Hrvatske* (Zagreb), br. 90, 30. prosinca 1992. (dalje: *Narodne novine*); Usp. i Ivanka CAFUTA, *Slavonski Brod: 1990. – 1992., Hrvatski demokratski pokret i Domovinski rat, Kronologija*, Muzej Brodskog Posavlja, (dalje: I. CAFUTA, *Kronologija 1990. – 1992.*), Slavonski Brod, 2003., str. 118.

⁹ *Narodne novine*, br. 90, 30. prosinca 1992.

¹⁰ Preustroj lokalne uprave i samouprave obavljen je i 1997. godine. Ivan BERTIĆ, „Najnovije promjene u teritorijalno – upravnom ustroju Republike Hrvatske“, *Geografski horizont*, br. 2, Zagreb, 1996.; „Zakon reкао svoje“, *Posavska Hrvatska* (Slavonski Brod), br. 29, 8. siječnja 1993., str. 2 (dalje: *Posavska Hrvatska*); Iscrpno o jedinicama lokalne uprave i samouprave u Brodsko – posavskoj županiji: *Gradovi i općine Republike Hrvatske*, ur. Slavko ŠISLER, Zagreb, 2004., str. 627 – 709.

dio općine Sibinj.¹¹ Iako je Skupština općine Slavonski Brod potkraj 1992. godine formirala dvije stručne komisije, odnosno *Komisiju za koordinaciju teritorijalne podjele zapadnog dijela općine Slavonski Brod* (predsjednik dr. Milan Bitunjac¹²) te *Komisiju za koordinaciju teritorijalne podjele istočnog dijela općine Slavonski Brod* (predsjednik Dragutin Čengić), Predsjedništvo Skupštine općine je 22. siječnja 1993. godine objavilo priopćenje u kojem je istaknulo da nije odgovorno za teritorijalnu podjelu bivše Općine s obzirom da su svi prijedlozi zakonskih tekstova kao i konačni zakonski akt izrađeni na državnoj razini bez ikakvih konzultacija s općinskim strukturama vlasti.¹³ Dakle, idući u susret lokalnim izborima, koji su se trebali održati prema novom teritorijalnom ustroju jedinica lokalne uprave i samouprave, Skupština općine u kojoj su većinom bili zastupljeni odbornici HDZ-a, ogradila se od novog teritorijalnog ustroja s obzirom da nije bila konzultirana prigodom izrade prijedloga, a iz toga proizlazi da je najvjerojatnije bilo prigovora na lokalne strukture vlasti glede novog teritorijalnog ustroja kojim određeni građani, odnosno dijelovi općine nisu bili zadovoljni provedenim preustrojem. O nezadovoljstvu građana zorno svjedoči i poziv bivšeg predsjednika slavonskobrodskog HDZ-a te saborskog zastupnika Ante Klarića upućen građanima da ne bojkotiraju lokalne izbore jer će tek izborom svojih vijećnika, odnosno u jednoj redovnoj zakonskoj ustavnoj proceduri, moći ostvariti svoja prava.¹⁴ No, ove nedoumice, odnosno nezadovoljstva vezana uz teritorijalni ustroj lokalne uprave i samouprave riješena su tek novom reformom lokalne uprave i samouprave provedenom 1997. godine.

Prigodom donošenja novog Ustava (22. prosinca 1990.) Sabor Republike Hrvatske je proglasio i ustavni zakon kojim su propisane prijelazne odredbe do proglašenja novih zakona, a koje su se ticale nadilaženja bivšeg delegatskog sustava. Naime, vezano uz prve višestranačke izbore treba spomenuti nekoliko pojedinosti koje ocrtavaju prijelazni karakter izbornog sustava na prijelazu iz bivšeg socijalističkog sustava prema sustavu koji počiva na demokratskim standardima. Na snazi je bio preostatak tzv. delegatskog sustava poznat kao tzv. skupštinski sustav u kojemu se lokalna vlast konstituirala unutar skupština općina, odnosno skupštinskih vijeća u koja su izabirani odbornici prema određenim pravilima. Tako su se birači u izborima trebali odlučivati između ponuđenih kandidata za saborska vijeća te za predstavnička tijela općina, tj. za društveno – političko vijeće (DPV), vijeće mjesnih zajednica (VMZ) te vijeće udruženog rada (VUR). Sami izbori su bili neposredni i tajni i na njima se trebao primijeniti većinski izborni sustav koji

¹¹ „Zakon rekao svoje“, *Posavska Hrvatska*, br. 1 (29), 8. siječnja 1993., str. 2.

¹² Stručna sprema, odnosno titule svih osoba koje su korištene u tekstu te u prilogima preuzete su u izvornom obliku iz korištenih izvora.

¹³ „Predsjedništvo Skupštine općine Slavonski Brod u vezi s pripremom za provođenje lokalnih izbora tvrdi, Nije bilo konzultacija“, *Posavska Hrvatska*, br. 3 (31), 22. siječnja 1993., str. 4.

¹⁴ „Nemojte bojkotirati izbore“, *Posavska Hrvatska*, br. 3 (31), 22. siječnja 1993., str. 3.

nije bio u potpunosti doraden. Naime, kako je zapravo bila riječ o prijelaznom razdoblju prema modernom demokratskom sustavu svjedoči i tadašnja skupštinska struktura vlasti koja je ostala ista kao i prije prvih izbora. Budući da je bila potrebna cjelokupna reforma lokalne uprave i samouprave, za koju nije bilo dovoljno vremena, na dotadašnje strukture skupštinskog sustava jednostavno se trebao primijeniti novi izborni sustav. No, najveći nedostatak koji je proistekao iz bivšeg delegatskog sustava, gdje se biralo predstavnike u različita vijeća, predstavlja činjenica kako, unatoč ulozenim velikim nastojanjima, izborni sustav nije u potpunosti počivao na demokratskim osnovama, odnosno moglo bi se reći da je bio diskriminacijski jer je u njemu postojala institucija nejednakog prava glasa. Tako su neki birači mogli glasovati i više puta jer, osim što su glasovali za kandidate za VMZ i DPV, glasovali su i za kandidate za VUR, te time glasačko pravo nije bilo isto i jednako za sve pripadnike biračkoga tijela.¹⁵ Stoga je trebalo sustavno reformirati izborni sustav, a to se dogodilo 1992. godine.¹⁶ Put prema novom izbornom sustavu utrt je već odlukama Skupštine općine Slavonski Brod od 19. travnja 1991. godine. Naime, s obzirom na neusklađenost pojedinih odredbi općinskog Statuta s ustavnim aktima prihvaćenim prigodom donošenja novog Ustava Republike Hrvatske, na zajedničkoj sjednici sva tri vijeća Skupštine općine izvršeno je više izmjena temeljnih odredbi općinskog statuta, a one su se odnosile na grb i zastavu, općinski blagdan, oblik interesnog udruživanja, financiranje zajedničkih potreba te izbor dužnosnika (funkcionara) Skupštine općine.¹⁷ Tako je reguliran postupak i način izbora dužnosnika Skupštine općine čime su napušteni i posljednji elementi preživjelog delegatskog sustava, tj. odlukama je uređeno vrijeme trajanja mandata, bez ograničavanja ponovnog izbora, a mandat je ovisio o izbornom uspjehu pojedine političke stranke kao i njegovo ponavljanje u slučaju izborne pobjede. Prijelazni izborni sustav je zamijenjen novim kada su proglašeni zakonski akti o izboru saborskih zastupnika. Sredinom travnja 1992. godine na snagu je stupio *Zakon o izborima zastupnika u Sabor Republike Hrvatske*, a prema čijim odredbama su održani parlamentarni izbori početkom mjeseca kolovoza.¹⁸ Saborski zastupnici su birani na period od četiri godine, a potkraj 1992. godine proglašen je i zakonski akt koji se primjenjivao u izborima za Županijski dom Sabora Republike Hrvatske te pri izboru predstavničkih tijela lokalne uprave i samouprave.¹⁹ Proglašenjem spomenutih zakona biračko pravo je

¹⁵ Usp. I. JELIĆ, M. KEVO, „Demokratske promjene, I. dio.“, str. 294.

¹⁶ O izbornom sustavu za izbor predsjednika te zastupnika Zastupničkog i Županijskog doma Sabora Republike Hrvatske usp: Mirjana KASAPOVIĆ, *Izborni i stranački sustav Republike Hrvatske*, Zagreb, 1993. (dalje: M. KASAPOVIĆ, *Izborni i stranački sustav*); ISTA, *Demokratska tranzicija i političke stranke: razvoj političkih stranaka i stranačkih sustava u Istočnoj Europi*, Zagreb, 1996.

¹⁷ „Sa zajedničke sjednice sva tri vijeća“, *Brodski list*, br. 16 (2203), 19. travnja 1991., str. 2.

¹⁸ *Narodne novine*, br. 22, 17. travnja 1992.

¹⁹ *Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne samouprave i uprave*, *Narodne novine*, br. 90, 30. prosinca 1992.

postalo jednako i isto za sve pripadnike biračkoga tijela, a izborni sustav je zapravo bio kombinacija razmjernog i većinskog sustava, tj. pola kandidata se biralo izravnim sučeljavanjem u izbornim jedinicama dok se druga polovica kandidata birala s općinskih, gradskih, županijskih i državnih lista. Tako su, naprimjer, kandidati za općinska vijeća morali prikupiti najmanje 20 potpisa te bi time njihova kandidatura postala pravovaljana, a općinske liste su morale prikupiti najmanje 30 potpisa građana.²⁰ Na gradskoj razini se trebalo prikupiti 50, odnosno 70 potpisa, a za kandidature na županijskoj razini stranke ili skupine građana su trebale prikupiti 100, odnosno 200 potpisa građana. Novi izborni sustav je uveo i instituciju izbornoga praga, odnosno u relativnim udjelima je određen postotak koji su stranke, odnosno liste morale ostvariti kako bi kandidati bili izabrani u Sabor ili u neko predstavničko tijelo na lokalnoj razini. S obzirom da je po pitanju državnih lista cijela Republika Hrvatska predstavljala jednu izbornu jedinicu uveden je izborni prag od tri posto, a za županijske liste je izborni prag iznosio pet posto od broja birača koji su pristupili izborima. Ovdje treba spomenuti i kako je biračko pravo bilo jednako za sve, ali je moglo doći do utjecaja na sastav Županijskog doma. Naime, u taj saborski dom se biralo po tri zastupnika iz svake županije, koja je predstavljala izbornu jedinicu, odnosno 63 zastupnika, ali prema izričitoj odredbi Ustava Republike Hrvatske načelno je otvorena mogućnost da predsjednik Republike izravno utječe na sastav Županijskoga doma Sabora, odnosno na rezultate parlamentarnih izbora uopće, jer je imao pravo da u Županijski dom imenuje još pet zastupnika iz kruga uglednih i zaslužnih građana Hrvatske.²¹

Po pitanju reforme izbornoga zakonodavstva treba spomenuti i da je došlo do promjene načina izbora predsjednika Republike. Naime, u bivšem sustavu je predsjednik Predsjedništva SR Hrvatske biran u Saboru, odnosno konačnu odluku su donosili izabrani zastupnici. Promjenama izbornog zakonodavstva i stupanjem na snagu *Zakona o izboru predsjednika Republike Hrvatske* sredinom travnja 1992. godine stvoreni su uvjeti za izravan izbor predsjednika države, odnosno o izboru su tajnim i neposrednim glasovanjem odlučivali svi građani s pravom glasa, a predsjednički mandat je trajao pet godina.²² Prema odredbama spomenutog zakonskog akta, predsjednički kandidat je mogao biti punoljetni državljanin čiju kandidaturu je podržalo najmanje 10.000 osoba, a ukoliko niti jedan kandidat ne bi osvojio apsolutnu većinu glasova biračkoga tijela u drugi krug izbora su trebala ući dva kandidata s najviše osvojenih glasova u prvome krugu izbora.²³

²⁰ ISTO, čl. 14.

²¹ M. KASAPOVIĆ, *Izborni i stranački sustav*, str. 96.

²² *Narodne novine*, br. 22, 17. travnja 1992.

²³ ISTO, čl. 1, 8, 17.

Predsjednički i parlamentarni izbori (2. kolovoza 1992.)

U razdoblju do održavanja predsjedničkih i parlamentarnih izbora, tj. potkraj 1991. i u prvju polovici 1992. godine u političkom životu na lokalnoj razini je došlo do određenih promjena, a promjena bitnih za život političkih stranaka je bilo i na državnoj razini. Naime, osnovano je nekoliko ogranaka novih političkih stranaka čime je dodatno obogaćena ionako dosta široka lokalna politička scena, a došlo je i do promjena u već postojećim strankama. Od važnijih promjena u političkom životu na državnoj razini treba spomenuti kako je konačno službeno zaključena transformacija bivšeg Saveza komunista Hrvatske prema političkoj opciji socijaldemokratskog tipa. Naime, u Zagrebu je 10. studenoga 1991. godine održana II. konvencija Stranke demokratskih promjena (SKH-SDP) na kojoj je ime stranke promijenjeno u Socijaldemokratska partija (SDP), a takva formalna promjena naziva stranke proizašla je upravo iz potrebe da se dovrši programska, politička i organizacijska preobrazba stranke.²⁴ U mjesecu studenome 1991. godine Slavonski Brod je dobio nekoliko novih ogranaka stranaka koje do tada nisu službeno djelovale na području grada ili općine. Tako je 11. prosinca u Slavonskome Brodu održana osnivačka skupština Hrvatske seljačke stranke (HSS) na kojoj je za predsjednika ogranka izabran Anđelko Željko Gabrić.²⁵ Unatoč tome što je ogranak u selu Šumeće osnovan mnogo ranije, Slavonski Brod je tek 15. prosinca 1991. godine dobio ogranak Hrvatske kršćansko demokratske stranke (HKDS), odnosno stranke koja je već bila prisutna na novogradiškom području te je sudjelovala u prvim višestranačkim izborima, a na osnivačkoj skupštini za predsjednika slavonskobrodskog ogranka je izabran dr. Marko Perković (dopredsjednici: Vjekoslav Samardžić, Josip Ljubas i Mirna Zeljko).²⁶

Od općih događaja vrijedi izdvojiti međunarodno priznanje Republike Hrvatske (15. siječnja 1992.), potom početak rata u susjednoj Bosni i Hercegovini (potkraj ožujka), što je ujedno značilo i danonoćne napade na Slavonski Brod i okolice do početka listopada i pada Bosanskoga Broda, a područje je pretrpjelo iznimno visoke ljudske i materijalne žrtve.²⁷ Rat je sa sobom donio i prihvat iznimno velikog broja prognanih i izbjeglih osoba iz drugih dijelova Hrvatske te iz susjedne Bosne i Hercegovine, a o kakvom je pritisku bila riječ zorno svjedoči i podatak da je 11. lipnja 1992. godine u Slavonskom Brodu osnovan *Regionalni ured za prognanike i izbjeglice*, koji je svojim radom, osim područja općine Slavonski Brod, pokrивao i područje općina Nova Gradiška, Našice i Đakovo.²⁸

²⁴ I. CAFUTA, *Kronologija 1990. – 1992.*, str. 52 – 53.

²⁵ ISTO, str. 57; „Osnovana HSS“, *Brodski list*, br. 50 (2237), 13. prosinca 1991., str. 14.

²⁶ „Još jedna stranka u Brodu“, *Brodski list*, br. 51 (2238), 20. prosinca 1991., str. 2; I. CAFUTA, *Kronologija 1990. – 1992.*, str. 58.

²⁷ O obujmu ljudskih stradanja usp. Mario KEVO, *Stradalnici Brodsko – posavske županije u Domovinskom ratu*, Slavonski Brod, 2006. (u tisku).

²⁸ I. CAFUTA, *Kronologija 1990. – 1992.*, str. 86.

Nakon što su Vlada Republike Hrvatske i predsjednik dr. Franjo Tuđman donijeli odluke o raspisivanju izbora za predsjednika Republike, odnosno o raspisivanju izbora za zastupnike u Zastupnički dom Sabora za 2. kolovoza 1992. godine predizborna kampanja je mogla započeti.²⁹ Stranke ili skupine građana trebale su dostaviti kandidature do 6. srpnja u ponoć, a svaka kandidatura za zastupničko mjesto u Saboru postala je pravovaljana tek prikupljanjem 400 potpisa (5.000 potpisa za državne liste), dok je kandidat za predsjednika Republike trebao prikupiti 10.000 pravovaljanih potpisa.³⁰ U Zastupnički dom se biralo zastupnike izravnim sučeljavanjem u 64 izborne jedinice, u kojima je za pobjedu kandidatu bila dovoljna relativna većina glasova, dok se preostalih 60 zastupnika biralo prema uspjehu državnih lista pojedinih stranaka u jednoj izbornoj jedinici koju je činila cijela Republika Hrvatska.³¹ U Sabor se moglo izabrati i više kandidata ukoliko se na izborima ne bi postigla potrebna zastupljenost etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina.³²

Već sutradan, 25. lipnja, u Slavonskom Brodu je kampanju započela Hrvatska narodna stranka (HNS) i to organizacijom simptomatično naslovljenog skupa „Izbori iz skloništa“, a predsjednica stranke dr. Savka Dabčević – Kučar je ukazala na protivljenje raspisivanju izbora dok traje rat, dok je dio zemlje okupiran i dok prognanici nisu vraćeni svojim domovima.³³ Kroz izbornu kampanju HNS je predstavila svoj „novi i cjeloviti program za obnovu Hrvatske“ u kojem su najvažnija pitanja bila vezana uz gospodarsku problematiku, odnosno HNS je predlagala „šok-terapiju“ za privatizaciju društvenog vlasništva, poticanje poduzetništva i obrtništva te obuzdavanje inflacije i nezaposlenosti iako je ostalo nejasno na koji način se to namjeravalo ostvariti.³⁴ Odmah po raspisivanju izbora HSLS je Ustavnom sudu Republike Hrvatske podnijela prijedlog o pokretanju postupka ocjene ustavnosti spomenutih odluka predsjednika Republike i Vlade o raspisivanju izbora.³⁵ Naime, čelnici HSLS-a su ukazali na povredu ustavne odredbe o općem i jednakom biračkom pravu svih državljana Republike Hrvatske jer najmanje

²⁹ Vlada Republike Hrvatske – *Odluka o raspisivanju izbora za predsjednika Republike*, Predsjednik Republike Hrvatske – *Odluka o raspisivanju izbora za zastupnike u Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske*, *Narodne novine*, br. 38, 24. lipnja 1992.

³⁰ „Izjava predsjednika Izborne komisije Republike Hrvatske, Prijedlozi kandidatura do 6. srpnja“, *Glas Slavonije* (Osijek), br. 14.490, 26. lipnja 1992., str. 3 (dalje: *Glas Slavonije*).

³¹ „Što propisuju izborni zakoni – izabrani dijelovi, Za kandidata za državnu listu 5.000 potpisa“, *Glas Slavonije*, br. 14.489, 25. lipnja 1992., str. 24; *Zakon o izborima zastupnika u Sabor Republike Hrvatske*, *Narodne novine*, br. 22, 17. travnja 1992.

³² ISTO.

³³ I. CAFUTA, *Kronologija 1990. – 1992.*, str. 88; „Utrka je počela, Izbori iz skloništa“, *Posavska Hrvatska*, br. 2, 3. srpnja 1992., str. 3.

³⁴ „Komentar, Imidž na tuđim pogreškama“, *Posavska Hrvatska*, br. 2, 3. srpnja 1992., str. 3,

³⁵ „Ustavni sud Hrvatske, Izbori – protuustavni!?!“, *Glas Slavonije*, br. 14.492, 29. lipnja 1992., str. 5.

tri tisuće građana okupiranih Konavala i Cavtata neće imati mogućnosti u konzumiranju Ustavom zajamčenih prava da bira ili bude birano u Zastupnički dom Sabora ili da sudjeluje u predsjedničkim izborima.³⁶ Ovim stavovima HNS-a i HSLŠ-a pridružio se i ogranak Hrvatske demokratske stranke (HDS) Slavonski Brod čiji je čelnik Mihael Blaževac 24. srpnja najavio da HDS neće sazivati nikakve promidžbene skupove, a takav stav je podržao i slavonskobrodski ogranak HSS-a koji je bio koalicijski partner HDS-a.³⁷ Usprkos stavovima o nepotrebnim izborima, a koji su se potom provlačili kroz cijelo vrijeme trajanja predizborne kampanje, oporbene stranke su na sastanku *Koordinacije oporbenih parlamentarnih stranaka*, održanom 25. lipnja u Zagrebu, odlučile da će sudjelovati u izborima, a od većih problema je istaknuta sigurnost održavanja same predizborne kampanje.³⁸ Ustavni sud Republike Hrvatske je ubrzo nakon primitka odbacio prijedlog HSLŠ-a o ocjeni ustavnosti raspisivanja izbora te su nastavljene pripreme za izbore, odnosno započelo je organiziranje promidžbenih skupova drugih političkih stranaka.³⁹

Od niza održanih predizbornih skupova ovdje ćemo spomenuti samo najvažnije skupove kao i neke ideje, odnosno dijelove političkih programa koji su predstavljani biračima. U Osnovnoj školi *Bogoslav Šulek*, 19. srpnja je veliki predizborni skup održala SDP, a nazočnima su o transformaciji stranke, političkom programu te o stanju u zemlji govorili čelnici stranke Ivica Račan i dr. Zdravko Tomac.⁴⁰ Do 31. srpnja je održano još nekoliko većih predizbornih skupova, odnosno u Osnovnoj školi *Bogoslav Šulek* biračima su se obratili Marinko Božić i Ante Prkačin, kandidati Hrvatske stranke prava (HSP) na općinskoj i državnoj listi za Sabor, dok je veliki skup u Podvinju organizirala HDZ te je biračima govorio saborski kandidat Ante Klarić, a pučanstvu se obratio i predsjednički kandidat HDZ-a dr. Franjo Tuđman.⁴¹ Predizborni skup je održala i HKDS, a predsjednik stranke i predsjednički kandidat dr. Ivan Cesar se osvrnuo na krivi trenutak za održavanje ovih izbora.⁴² Naime, cijela predizborna kampanja je prošla u ozračju međusobnih optužbi oko potrebe raspisivanja ili neraspisivanja izbora. Na optuž-

³⁶ ISTO.

³⁷ I. CAFUTA, *Kronologija 1990. – 1992.*, str. 95; „HDS“, *Posavska Hrvatska*, br. 5, 24. srpnja 1992., str. 4.

³⁸ „Sastanak Koordinacije oporbenih parlamentarnih stranaka, Oporba izlazi na izbore“, *Glas Slavonije*, br. 14.490, 26. lipnja 1992., str. 2.

³⁹ „Ustavni sud Republike Hrvatske, Ministarstvo informiranja Zagreb, Odbija se prijedlog HSLŠ-a“, *Glas Slavonije*, br. 14.494, 1. srpnja 1992., str. 24.

⁴⁰ I. CAFUTA, *Kronologija 1990. – 1992.*, str. 93 – 94; „Sa promičbenog skupa SDP-a, Imat ćemo zagrebački Sabor?“, *Posavska Hrvatska*, br. 5, 24. srpnja 1992., str. 3.

⁴¹ I. CAFUTA, *Kronologija 1990. – 1992.*, str. 95 – 96; „Predizborni skup HSP-a, Opasna smo stranka, ali ... za vladajuću jer puno toga znamo kazati bez ustezanja“, „Predizborni skup HDZ-a u Podvinju, Ovi izbori nisu folklor“, *Posavska Hrvatska*, br. 6, 31. srpnja 1992., str. 4.

⁴² I. CAFUTA, *Kronologija 1990. – 1992.*, str. 96.

be oporbenih stranaka da vladajuća stranka ne vodi računa o interesima Hrvatske već da samo želi iskoristiti povoljan politički trenutak kako bi pobijedila na izborima u razgovoru za *Posavsku Hrvatsku* je odgovorio saborski zastupnik Ante Klarić. Naime, Klarić je raspisivanje izbora obrazložio vanjskim i unutrašnjim razlozima, odnosno da se parlament i vlada trebaju konstituirati prema demokratskim standardima, te da je obveza raspisivanja izbora proistekla iz Ustava koji je nalagao raspis izbora unutar godine dana, a konstituiran je, iako ne i proveden, županijski ustroj države.⁴³ Opća sigurno – politička situacija u kojoj su se trebali održati izbori je bila veoma loša, a to se osobito odnosi na slavonskobrodsko i županjsko područje gdje su, zbog napada iz susjedne Bosanske Posavine, i sami izbori održani pod stalnim uzbunama opće i zračne opasnosti. Od ideja ostalih političkih stranaka treba spomenuti kako je HSLŠ naglasak stavio na problematiku koja je bila aktualna i u prvim višestranačkim izborima, odnosno stranka je tražila profesionalizaciju vojske i policije, nezavisno sudstvo, smanjenje poreznog opterećenja na proizvodnju te njegovo prebacivanje na potrošnju, potom sanaciju banaka te politiku regionalnog razvoja u kojoj bi se povećali porezni prihodi lokalne samouprave.⁴⁴ Predstavljanje kandidata kao i osnovnih smjernica političkoga programa HSLŠ je organizirao u predizbornim skupovima od kojih je veći održan sredinom srpnja u Novoj Gradiški.⁴⁵

Dakle, predsjednički i parlamentarni izbori su održani 2. kolovoza prema novom izbornom sustavu za izbor predsjednika Republike te saborskih zastupnika, ali još uvijek prema staroj teritorijalnoj podjeli sustava lokalne uprave i samouprave u Republici Hrvatskoj. Osim o saborskim zastupnicima, birači su se između osam kandidata trebali odlučiti i o novom predsjedniku Republike, odnosno za tu dužnost su kandidirani Dražen Budiša (HSLŠ), dr. Ivan Cesar (HKDS), dr. Savka Dabčević – Kučar (HNS), Silvije Degen (SSH), Dobroslav Paraga (HSP), dr. Franjo Tuđman (HDZ), dr. Marko Veselica (HDS), dr. Antun Vujić (SDSH).⁴⁶ Istodobno su objavljena i imena svih kandidata za zastupnička mjesta, a zanimljivo je spomenuti kako je područje općine Slavonski Brod podijeljeno na VI. (županjsku) te VII. (brodsku) izbornu jedinicu, dok je XI. izborna jedinica obuhvaćala područje općina Nova Gradiška i Novska.⁴⁷

⁴³ „Želimo zaokruženje našeg povijesnog programa“, *Posavska Hrvatska*, br. 2, 3. srpnja 1992., str. 3.

⁴⁴ „HSLŠ“, *Posavska Hrvatska*, br. 4, 17. srpnja 1992., str. 7.

⁴⁵ „Predizborni skup HSLŠ u Novoj Gradiški, Govorio Dražen Budiša“, *Glas Slavonije*, br. 14.508, 17. srpnja 1992., str. 9.

⁴⁶ „Kandidati za predsjednika Republike“, *Kronologija 1989. – 1998.*, str. 181; „Izbori '92., Svi naši kandidati“, *Posavska Hrvatska*, br. 3, 10. srpnja 1992., str. 2; „Izborna komisija Republike Hrvatske, Osam kandidata za predsjednika Republike“, *Glas Slavonije*, br. 14.500, 8. srpnja 1992., str. 1.

⁴⁷ ISTO; M. KASAPOVIĆ, *Izborni i stranački sustav*, str. 80.

Službeni rezultati provedenih izbora pokazali su da je apsolutnu većinu glasova birača koji su pristupili izborima na području obje općine osvojio predsjednički kandidat HDZ-a dr. Franjo Tuđman.⁴⁸ Naime, kandidat HDZ-a je na području slavonskobrodske općine osvojio nešto manje od 61 posto glasova dok je na novogradiškom području osvojio gotovo tri četvrtine (73,15 %) glasova birača koji su pristupili izborima. Potom je slijedio predsjednički kandidat HSLS-a Dražen Budiša, a na treće mjesto se plasirala dr. Savka Dabčević-Kučar (HNS) na brodskom, odnosno kandidat HSP-a Dobroslav Paraga na novogradiškom području.⁴⁹ Postignuti rezultati su bili veoma slični rezultatima s državne razine gdje je došlo do premoćne pobjede predsjedničkog kandidata HDZ-a, koji je u prvom izbornom krugu osvojio 56,73 posto glasova.⁵⁰ Odličan rezultat je polučio i Dražen Budiša (HSLS) koji je osvojio 585.535 (21,87 %) glasova, a treće mjesto je zauzela kandidatkinja HNS-a dr. Savka Dabčević – Kučar (6,02 %).⁵¹

U izborima za zastupnike Zastupničkog doma Sabora Republike Hrvatske, a prema općinskim listama u Sabor su prošli kandidati HDZ-a, odnosno u VI. izbornoj jedinici za saborskog zastupnika je izabran Niko Popović, u VII. Ante Klarić, a u XI. izbornoj jedinici premoćnu pobjedu je odnio mr. Željko Bušić. Što se pak tiče rezultata u glasovanju za državne liste i ovdje je premoćno pobijedila HDZ.⁵²

Za razliku od prvih lokalnih izbora održanih u proljeće 1990. godine sada nije bio toliko važan broj kandidata koje su političke stranke ili grupe građana (nezavisni kandidati) ponudili biračkome tijelu. Naime, zbog promjena izbornoga sustava te biranja kandidata izravno te sa stranačkih lista prema uspjehu pojedine stranke uspjeh nije ovisio samo o broju kandidata istaknutih na izborima.

Izborna komisija Republike Hrvatske objavila je 11. kolovoza konačne rezultate provedenih izbora prema kojima je pobijedila HDZ, a u Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske su ušli predstavnici 10 političkih stranaka.⁵³ HDZ je osvojila natpolovičan broj mandata, a biračko tijelo je na idući način glasovalo za zastupničke kandidate pojedinih stranaka na državnoj razini, odnosno izraženo u relativnim pokazateljima HDZ je osvojio 43,72 posto, HSLS 17,33 posto, HSP 6,91 posto, HNS 6,55 posto, SDP 5,40 posto glasova, a prohibitivnu klauzulu od tri posto još su prešli HSS (4,16 %) te koali-

⁴⁸ Tablice postignutih izbornih rezultata nalaze se u prilogu rada.

⁴⁹ „S konferencije za tisak Općinske izborne komisije, Najviše glasova za dr. Tuđmana“, *Posavska Hrvatska*, br. 7, 7. kolovoza 1992., str. 3; „Izbori na novogradiškom području, Povjerenje HDZ-u i njegovim kandidatima“, *Glas Slavonije*, br. 14.523, 4. kolovoza 1992., str. 8.

⁵⁰ „Hrvatska sedam dana nakon izbora, Trijumf hrvatskog De Gaullea“, *Glas Slavonije*, br. 14.527, 8. kolovoza 1992., str. 12.

⁵¹ ISTO.

⁵² Tablice postignutih izbornih rezultata nalaze se u prilogu rada.

⁵³ „Kolovoz 11.“, *Kronologija 1989. – 1998.*, str. 190.

cijska lista Dalmatinska akcija – Istarski demokratski sabor – Riječki demokratski savez (3,11 %).⁵⁴ U novi saziv Zastupničkog doma ušlo je ukupno 138 zastupnika, a prema raspodjeli mandata HDZ je osigurala 85 mandata, potom je slijedio HSLŠ s tek 13 mandata dok je u Sabor ušlo i 18 zastupnika etničkih zajednica i nacionalnih manjina.⁵⁵

Poslijeizborno razdoblje, odnosno druga polovica 1992. te početak 1993. godine nosili su sa sobom završetak sukoba u susjednoj Bosanskoj Posavini, reformu teritorijalnog ustroja i formiranje općina, gradova i Brodsko – posavske županije. Spomenuta reforma upravno – teritorijalnog ustroja sa sobom je nosila i nova predizborna nadmetanja, ali ovaj puta izbore za zastupnike Županijskog doma Sabora Republike Hrvatske te lokalne izbore predstavničkih tijela lokalne uprave i samouprave, odnosno izbore za prve sazive Županijske skupštine te gradskih i općinskih vijeća. Isto tako, kao i nakon svakih izbora, došlo je do određenih stranačkih promjena na lokalnoj političkoj sceni. Naime, na redovnoj sjednici Općinskog odbora HDZ-a, održanoj 2. listopada, dužnosti predsjednika Općinskoga odbora je, s obzirom na profesionalno obavljanje dužnosti saborskoga zastupnika i na osobni zahtjev, razriješen Ante Klarić, a za novog čelnika je izabran Zdravko Sočković (dopredsjednici: dr. Mato Vukelić, dr. Antun Pitlović, Ante Lasić i Marko Vinarić).⁵⁶ Nadalje, 31. listopada je u Slavonskome Brodu, u nazočnosti ravnatelja Gospodarske sloge Zlatka Tomčića i članova stranačke središnjice iz Zagreba, održana konstitutivna skupština Općinske organizacije HSS-a koja je u brodskom Posavlju već imala 10 ogranaka, a predsjednikom je izabran Anđelko Gabrić.⁵⁷

Lokalni izbori te izbori za Županijski dom Sabora (7. veljače 1993.)

Odlukama dr. Franje Tuđmana, predsjednika Republike Hrvatske, te Vlade Republike Hrvatske početkom 1993. godine raspisani su izbori za Županijski dom Sabora te izbori u jedinicama lokalne samouprave i uprave (općinski, gradski, županijski) za nedjelju, 7. veljače 1993. godine, pa je tako počela predizborna i izborna aktivnost na području Brodsko – posavske županije.⁵⁸ Među prvim strankama još 4. siječnja 1993. godine 50-člani Županij-

⁵⁴ „Pobijedio HDZ“, *Kronologija 1989. – 1998.*, str. 192 – 193; „Službeni rezultati izbora za saborske zastupnike, U novom Saboru Republike Hrvatske – 138 zastupnika“, *Glas Slavonije*, br. 14.530, 12. kolovoza 1992., str. 1.

⁵⁵ „Službeni rezultati izbora za saborske zastupnike, U novom Saboru Republike Hrvatske – 138 zastupnika“, *Glas Slavonije*, br. 14.530, 12. kolovoza 1992., str. 1.

⁵⁶ I. CAFUTA, *Kronologija 1990. – 1992.*, str. 111.

⁵⁷ I. CAFUTA, *Kronologija 1990. – 1992.*, str. 115.

⁵⁸ Predsjednik Republike Hrvatske – *Odluka o raspisivanju izbora za zastupnike u Županijski dom Sabora Republike Hrvatske*, Vlada Republike Hrvatske – *Odluka o raspisivanju izbora za članove predstavničkih tijela jedinica lokalne samouprave i uprave*, *Narodne novine*, br. 1, 6. siječnja 1993.

ski izborni stožer formirala je Hrvatska demokratska zajednica, a u njega su izabrani stranački čelnici iz Slavnskoga Broda i Nove Gradiške, saborski zastupnici, istaknuti članovi i stranački simpatizeri.⁵⁹ Stranački izborni stožer, koji se sastojao od 32 člana sa slavonskobrodskog te 18 članova s novogradiškog područja, je ustanovio i radna tijela koja su se trebala brinuti o provođenju izbora, nominiranju kandidata, izornoj kampanji, prikupljanju potpisa, a za predsjednika je izabran Zdravko Sočković, predsjednik Općinskog odbora stranke i dopredsjednik Skupštine općine.⁶⁰ O proteklom dvogodišnjem razdoblju u obnašanju lokalne vlasti, ratnoj situaciji te nekim dijelovima političkog programa HDZ-a za predstojeće izbore Sočković je progovorio u županijskom tjedniku *Posavska Hrvatska*. Naime, u razgovoru je najavio preustroj HDZ-a iz pokreta u stranku, zauzimanje za teritorijalnu cjelovitost Republike Hrvatske, a od postignutih rezultata za vrijeme obnašanja lokalne vlasti naveo je veća ulaganja u komunalnu infrastrukturu (obavljena su veća ulaganja u cestovnu infrastrukturu, vodoopskrbni sustav, adaptirane su četiri zdravstvene ambulante, škole i vrtići).⁶¹

Iako je postojala Koalicija narodnog sporazuma, koja je nastala gotovo stihijski u vrijeme priprema za izbore, u prvim lokalnim izborima održanim u proljeće 1990. godine političke stranke su nastupale uglavnom samostalno. Za razliku od tih izbora, već na početku izborne kampanje za predstojeće lokalne izbore bilo je izvjesno da se stvara veći prijeizborni savez stranaka političkog centra te stranaka orijentiranih udesno od centra. Naime, slavonskobrodske podružnice Hrvatske narodne stranke (HNS), Hrvatske demokrišćanske stranke te Hrvatske stranke prava (HSP) kraju su privodile pregovore o stvaranju bloka Hrvatskih udruženih stranaka (HUS) koji bi zajednički nastupio na izborima, odnosno biračkome tijelu bi ponudio zajedničke liste kandidata za županijske, gradske i općinske organe vlasti.⁶² Potaknut rezultatima postignutim na parlamentarnim i predsjedničkim izborima održanima u kolovozu 1992. godine, inicijator ovog okupljanja je bila slavonskobrodska podružnica HNS-a, koja je predviđala i sklapanje sličnog saveza na području bivše novogradiške općine, a istodobno su vođeni pregovori o uključivanju HSLS-a i HSS-a u ovaj prijeizborni stranački blok.⁶³ No, čelnici HSLS-a su odustali od participiranja u ovome bloku te su na lokalne izbore izašli samostalno, dok su u izborima za Županijski dom Sabora sklopili prijeizborni savez sa slavonskobrodskim ogrankom SDP-a, odnosno kao nositelja

⁵⁹ „Oformljen Županijski izborni stožer“, *Posavska Hrvatska*, br. 29, 8. siječnja 1993., str. 2.

⁶⁰ ISTO.

⁶¹ „Intervju s povodom, Najveći smo pokret u našoj povijesti“, *Posavska Hrvatska*, br. 2 (30), 15. siječnja 1993., str. 4 – 6.

⁶² Izbori '93, Oporbene stranke centra, Stvaraju izborni savez“, *Posavska Hrvatska*, br. 2 (30), 15. siječnja 1993., str. 3.

⁶³ ISTO.

zajedničke liste su podržali dr. Zdravka Tomca.⁶⁴ Naime, do sklapanja saveza oporbenih stranaka nije došlo jer se na posljednjem sastanku održanom 14. siječnja stranački čelnici nisu mogli dogovoriti oko podjele mjesta na listama za izbore.⁶⁵

I dok su se druge političke stranke pripremale za izbornu kampanju, odnosno za predstojeće izbore, Hrvatska demokratska stranka Slavonski Brod je prestala postojati. Naime, spomenuta stranka je na prvim višestranačkim izborima 1990. godine, samostalno te u Koaliciji narodnog sporazuma, slavonskobrodskom biračkom tijelu ponudila svoje kandidate, ali je osvajanjem samo jednog odborničkog mjesta (birano 134 odbornika Skupštine općine) doživjela veliki neuspjeh te se nedugo potom raspala. Zbog neslaganja sa središnjicom iz Zagreba, 29. listopada 1990. stranku je napustilo gotovo kompletno predsjedništvo Općinskog odbora, a predsjednik Pero Katalinić je s još 15-ak članova prešao u Hrvatsku narodnu stranku (HNS).⁶⁶ Nakon konsolidacije stanja u stranci, 16. lipnja 1991. godine u zgradi *Hrvatskoga doma* u Slavonskome Brodu je održan prvi Sabor slavonskobrodске podružnice HDS-a na kojem je izabrano novo stranačko čelništvo, odnosno za novog predsjednika je izabran Mihael Blaževac, a izabrani su i članovi Općinskog odbora stranke te Sud časti.⁶⁷ Kao i prvi put, razlog potresa unutar brodskog ogranka HDS-a bilo je neslaganje sa stranačkom središnjicom iz Zagreba, tj. općinsko čelništvo je ugasilo stranačku podružnicu „zbog nedosljedne, neozbiljne i loše vođene politike središnjice i čelnika u Zagrebu“.⁶⁸ Naime, na sjednici Općinskog odbora HDS-a održanoj 9. siječnja 1993. godine donesena je odluka o rasformiranju općinske podružnice, jer je Središnji odbor stranke na svom Saboru, a bez konzultiranja članstva, donio odluku o gašenju HDS-a, odnosno o spajanju s Hrvatskom kršćansko – demokratskom strankom (HKDS) i osnivanju nove političke stranke, Hrvatske kršćansko – demokratske unije (HKDU).⁶⁹ Istodobno s gašenjem slavonskobrodске podružnice HDS-a ugasila se i novogradiška podružnica HKDS-a. Naime, Izvršni odbor novogradiške podružnice u priopćenju je pozvao članstvo da se slobodno učlani u bilo koju stranku te da će stranka svoj politički angažman utkati u HDZ, a istodobno je napomenuto da nema riječi o ujedinjenju s HDS-om jer je politika te stranke uvijek bila „koncipirana suprotno principima kršćanske demokracije“.⁷⁰

⁶⁴ „U Brodsko – posavskoj županiji za predstojeće izbore, Prijavljeno više od tisuću kandidata“, *Glas Slavonije*, br. 14.666, 23. siječnja 1993., str. 9.

⁶⁵ „Hrvatska socijalno liberalna stranka, Propao sporazum oporbe“, *Glas Slavonije*, br. 14.661, 18. siječnja 1993., str. 5.

⁶⁶ I. JELIĆ, M. KEVO, „Demokratske promjene, I. dio“, str. 320 – 321.

⁶⁷ „Samo jedinstvom do samostalnosti“, *Brodski list*, br. 25 (2212), 21. lipnja 1991., str. 2.

⁶⁸ „Rasformirana općinska podružnica HDS-a“, *Posavska Hrvatska*, br. (2) 30, 15. siječnja 1993., str. 3.

⁶⁹ ISTO.

⁷⁰ „Nova Gradiška, Odluka o gašenju podružnice“, *Glas Slavonije*, br. 14.661, 18. siječnja 1993., str. 8.

Nakon objavljivanja imena izbornih kandidata mogla je započeti relativno kratka predizborna promidžba koja je trajala od 21. siječnja do 5. veljače.⁷¹ Kampanja se odvijala na uobičajen način, odnosno održavanjem skupova i predavanja, ali značajniju ulogu u promidžbi su imale radio-postaje Slavonski Brod i Nova Gradiška te županijski tjednik *Posavska Hrvatska*. Kao jedan od vidova promidžbe može se gledati i razgovor s predstavnicima vlasti. Naime, već sredinom siječnja 1993. godine županijski tjednik je na dvije stranice velikog formata objavio razgovor sa Zdravkom Sočkovićem, predsjednikom Općinskoga odbora HDZ-a Slavonski Brod, a koji je ujedno bio i dopredsjednik dotadašnjeg saziva Skupštine općine.⁷² Dakle, u predizbornoj promidžbi su kandidati HDZ-a bili u izvjesnoj prednosti u odnosu na kandidate suprotstavljenih političkih stranaka (opcija) što je, s obzirom da su na stranicama županijskog tjednika mogli nastupati i kao stranački predstavnici, ali i kao predstavnici dotadašnje lokalne vlasti, bilo donekle i razumljivo. No, to svakako ne znači da ostale stranke nisu bile zastupljene u sredstvima javnog priopćavanja iako bi za točnu usporedbu o posvećenosti medijskog prostora pojedinim političkim opcijama tek trebalo napraviti zajedničku analizu održanih radijskih emisija, odnosno gostovanja pojedinih političara u njima, te predizbornih napisa objavljenih na stranicama županijskog tjednika. U poslijeizbornim analizama ističe se izjava Ivana Schumachera, nositelja nezavisne liste za Županijski dom Sabora Republike Hrvatske te liste za Gradsko vijeće Nove Gradiške, koji se osvrnuo na zastupljenost u sredstvima javnog priopćavanja za što je ustvrdio da su ta sredstva još poprilično zatvorena za ljude koji nisu iz vladajuće stranke, odnosno HDZ-a, a osobito nezadovoljstvo je iskazao prema lokalnoj radio-postaji Nova Gradiška.⁷³ Predstavljanje stranaka i kandidata u emisijama radio-postaja počelo je potkraj siječnja 1993. godine, a dogovor s predstavnicima političkih stranaka u obje bivše općine je postignut pred početak same predizborne kampanje, koja je službeno započela 21. siječnja i trajala do 5. veljače 1993. godine.⁷⁴ U programu novogradiške radio-postaje su organizirana polusatna predstavljanja stranaka i njihovih kandidata prema jedinicama lokalne uprave i samouprave, a sve registrirane političke stranke i nezavisna lista koji će sudjelovati u izborima na području Brodsko – posavske županije u jednosatnim emisijama emitiranim u programu slavonskobrodske postaje od 29.

⁷¹ Odlučili smo da nećemo posebno obrazlagati stranačke programe pojedinih stranaka već ćemo ukazati na središnje promidžbene skupove. Naime, u prilogu rada dali smo prijepis političkih programa onih stranaka koje su stekle povjerenje najvećeg dijela birača, odnosno prijepis političkih programa za lokalne izbore HDZ-a, HSL-a i HSS-a. Usp. prilog 1, 2 i 3.

⁷² „Intervju s povodom, Najveći smo pokret u našoj povijesti“, *Posavska Hrvatska*, br. 2 (30), 15. siječnja 1993., str. 4 – 6.

⁷³ „Nezavisna lista kandidata, Gospodin Ivan Schumacher, Očekivao sam pobjedu“, *Posavska Hrvatska*, br. 7 (35), 19. veljače 1993., str. 2.

⁷⁴ „Isti uvjeti i jednaka prava“, *Posavska Hrvatska*, br. 3 (31), 22. siječnja 1993., str. 3.

siječnja do 5. veljače su predstavili političke programe i kandidate za županijsku skupštinu.⁷⁵

Na glavnom predizbornom skupu HSLŠ-a održanom 24. siječnja 1993. godine u Slavonskome Brodu, na kojemu su gostovali Dražen Budiša i dr. Zlatko Kramarić, predsjednik i dopredsjednik stranke, ukazano je na trenutno političko stanje u zemlji, pozdravljena je Maslenička akcija Hrvatske vojske kojom su oslobođeni Maslenički most i okolica, a stranački čelnici su ukazali da HSLŠ teži uspostavi ravnoteže hrvatske moći, odnosno vladajuće stranke i oporbe u cilju razvoja demokracije te da se to može ostvariti upravo preko Županijskog doma Sabora Republike Hrvatske koji bi trebao biti korektiv prema vladajućoj stranci.⁷⁶ Biračima se obratio i dr. Zdravko Tomac, nositelj zajedničke liste HSLŠ-a i SDP-a u izborima za Županijski dom Sabora, koji je ukratko ukazao na osnovne stavke političkoga programa za koje će se zalagati, odnosno da stranački interesi neće biti važni kad će u pitanju biti državni interesi, ali kad će u pitanju biti stranački interesi onda će se boriti za hrvatsku državu utemeljenu na europskim kriterijima, za građansko društvo švedskog ili njemačkog tipa, slobodu govora, za ravnopravnost svih građana, za prava radnika i seljaka, a protiv mafijaštva, pljačkaša i profiterstva.⁷⁷ Nešto kasnije je središnji promidžbeni skup održala i SDP, a na skupu je gostovao general zbora Martin Špegelj koji je govorio o trenutačnoj vojno – političkoj situaciji u Hrvatskoj.⁷⁸

HDZ je organizirala više predizbornih skupova u općinama i gradovima, a na većim skupovima su sudjelovali i stranački čelnici. Tako su veći skupovi održani u Podvinju, gdje su gostovali Vladimir Šeks, dr. Juraj Njavro i Zdenko Karakaš, u Gundincima gdje je gostovao Stjepan Mesić, dok je na skupu u Gornjoj Vrbi gostovao saborski zastupnik Ante Klarić.⁷⁹ Veliki predizborni skup u Slavonskome Brodu održala je i koalicija stranaka (HNS, HKDS i HSP), a o vojnim, gospodarskim i socijalnim aspektima izbora koji slijede govorio je saborski zastupnik i glavni tajnik HNS-a Ivica Vrkić.⁸⁰ Kandidati koalicijskih stranaka naglasili su da ključno mjesto u njihovom programu imaju tržišna orijentacija privrede, razvoj sela i poljodjelstva, a osobito farmerskog u selima.⁸¹ Selo i seljak imali su ključnu ulogu i u poli-

⁷⁵ „Predstavljanje stranaka u programu Hrvatskog radija Nova Gradiška“, „Predstavljanje stranaka u programu Hrvatskog radio Broda“, *Posavska Hrvatska*, br. 4 (32), 29. siječnja 1993., str. 2.

⁷⁶ „Sa predizbornog skupa HSLŠ-a, Treba nam ravnoteža moći“, *Posavska Hrvatska*, br. 4 (32), 29. siječnja 1993., str. 3.

⁷⁷ ISTO.

⁷⁸ „Promidžbeni središnji skup Socijaldemokratske partije Hrvatske u Slavonskom Brodu, Dignimo glavu Posavci“, *Posavska Hrvatska*, br. 5 (33), 5. veljače 1993., str. 5.

⁷⁹ „S promidžbenog skupa HDZ-a u Podvinju, Naglasci“, „Hrvatska će biti cjelovita“, „Sačuvat ćemo jedinstvo Hrvata“, *Posavska Hrvatska*, br. 5 (33), 5. veljače 1993., str. 2, 3, 6.

⁸⁰ „Središnji promidžbeni skup koalicijskih stranaka u Slavonskom Brodu (HNS, HKDS i HSP), Za kršćansku demokraciju“, ISTO, str. 8.

⁸¹ ISTO.

tičkom programu još jedne stranke, tj. HSS-a. Na glavnom predizbornom skupu održanom u Slavonskom Brodu, na kojem su predstavljeni izborni kandidati, o tome je govorio stranački čelnik dipl. ing. Drago Stipac, a naglasak je stavio na poljoprivredu, koncept obiteljskog gospodarskog doma te na potrebu denacionalizacije i privatizacije zemljišta i drugih nekretnina.⁸²

Istodobno s donošenjem odluka o raspisivanju izbora u jedinicama lokalne samouprave i uprave te izbora za Županijski dom Sabora Republike Hrvatske proglašene su i izborne jedinice za izbor članova predstavničkih tijela na spomenutoj razini.⁸³ Naime, kao što je već spomenuto, članovi predstavničkih tijela su se birali po principu da je pola članova birano izravno dok je druga polovica u sastav skupštine, odnosno vijeća ulazila sa stranačkih lista. Ovisno o kojoj je jedinici lokalne samouprave i uprave bila riječ područje Brodsko – posavske županije i njenih nižih teritorijalnih jedinica je podijeljeno na određen broj izbornih jedinica s približno jednakim brojem birača. Tako je biračko tijelo u 20 izbornih jedinica (7 na novogradiškom i 13 na slavonskobrodskom području) izravno odlučivalo o zastupnicima Županijske skupštine Brodsko – posavske dok je preostalih 20 zastupnika izabrano neposredno preko županijskih stranačkih lista.⁸⁴ Iz toga proizlazi da je izborni prag za županijske liste iznosio 5 posto. Gradska vijeća (skupštine) su imala ukupno 26 zastupnika pa su birači u 13 izbornih jedinica na gradskom području izravno odlučivali o 13 gradskih vijećnika dok je preostalih 13 vijećnika u sastav gradskoga vijeća ušlo sa stranačkih lista na temelju uspjeha pojedine stranke. Istodobno, u izborima za općinska vijeća trebalo se izabrati 16 općinskih vijećnika pa su birači izravno, u 8 izbornih jedinica, birali pola saziva novog općinskog vijeća dok su preostali vijećnici i ovdje izabrani sa stranačkih lista. Iz gore navedenoga proizlazi kako je izborni prag za županijske liste iznosio 5 posto (20 izbornih jedinica), dok je po pitanju gradskih i općinskih stranačkih lista bio nešto veći, odnosno iznosio je 7,7 posto (13 izbornih jedinica) za gradske te čak 12,5 posto (osam izbornih jedinica) za općinske stranačke ili nezavisne liste.

Izborna komisija Brodsko – posavske županije, koja se trebala brinuti za zakonsku pripremu izbora za zastupnike u Županijski dom Sabora, potom zakonsko provođenje izbora na biračkim mjestima kao i provoditi sve tehničke pripreme kako bi se izbori normalno održali i odvijali, imenovana je od strane Izborne komisije Republike Hrvatske sredinom siječnja 1993. godine, a u njen sastav su imenovani Zrinoslav Vanić (predsjednik) te članovi dipl. iur. Slavica Bešlić i sudac Općinskog suda Zlatko Mirković (zamjenici: predsjednica Općinskog suda Nova Gradiška Marija Mašek, javni pravobra-

⁸² „Središnji promidžbeni skup Hrvatske seljačke stranke, HSS – stranka u usponu“, ISTO, str. 6.

⁸³ *Zakon o izbornim jedinicama za izbor članova predstavničkih tijela jedinica lokalne samouprave i uprave*, Narodne novine, br. 1, 6. siječnja 1993.

⁸⁴ ISTO; „Zakon rekao svoje“, *Posavska Hrvatska*, br. 29, 8. siječnja 1993., str. 2.

nitelj Općine Nova Gradiška Vlado Trusić te sudac za prekršaje u Novoj Gradiški Željko Portner).⁸⁵ Odmah nakon imenovanja Županijska izborna komisija je održala sastanak s predstavnicima političkih stranaka koje su najavile sudjelovanje u izborima, kao i s predsjednicima izbornih jedinica s područja bivše općine Slavonski Brod.⁸⁶ Liste kandidata za predstojeće izbore zaključene su 18. siječnja 1993. u ponoć, a sutradan je Županijska izborna komisija objelodanila liste kandidata.⁸⁷ Biračkome tijelu, koje je trebalo izabrati tri zastupnika u Županijski dom Sabora, potom 40 županijskih skupština, 52 gradska vijećnika te 346 općinskih vijećnika, je ponuđeno više od tisuću kandidata, a najviše kandidata je ponudila HDZ. Naime, za tri kandidata koji su birani u Županijski dom Sabora ponuđene su samostalne liste HDZ-a, HSS-a te nezavisna lista skupine građana kao i zajedničke liste HSLŠ-a i SDP-a te HNS-a i HKDS-a, a za 20 kandidata koji su birani u Županijsku skupštinu samostalne liste su ponudili HDZ, HSLŠ, HSS, SDP te nezavisna lista skupine građana dok su zajedničku listu ponudili HNS i HKDS.⁸⁸

U nedjelju 7. veljače 1993. godine izborima je moglo pristupiti 120.804 birača koji su se odlučivali za tri županijska zastupnika u prvome sazivu Županijskoga doma Sabora Republike Hrvatske te za prve sazive Županijske skupštine, gradskih i općinskih vijeća. Izborima je pristupilo sedamdesetak posto biračkoga tijela, a s obzirom na ostvarenu apsolutnu pobjedu HDZ-a (Tablica br. 1) u Županijski dom su izabrana dva kandidata te stranke, tj. akademik Stjepan Babić iz Zagreba (zamjenik, Ante Lasić iz Slavenskoga Broda) i Dragica Vidmar iz Nove Gradiške (zamjenik, Marko Maričević iz Nove Kapele), te zajednički kandidat HSLŠ-a i SDP-a dr. Zdravko Tomac iz Zagreba (zamjenik, Tomislav Ninčević iz Slavenskoga Broda).⁸⁹

Što se pak tiče rezultata u izborima za nove, odnosno prve sazive Županijske skupštine, dva gradska te 22 općinska vijeća postignuti su veoma zanimljivi rezultati. Naime, HDZ je ostvario uvjerljive pobjede u većini jedi-

⁸⁵ „Imenovana izborna komisija“, *Posavska Hrvatska*, br. 3 (31), 22. siječnja 1993., str. 3.

⁸⁶ Mirko Svirčević (Gundinci), Mirna Vujčić (Vrpolje), Tihomir Lazarić (Donji Andrijevići), Mato Grgić (Garčin), Zdravko Mates (Velika Kopanica), Dragutin Carin (Slavonski Šamac), Mandica Zvirotić (Klakar), Tihomir Rogić (Oprisavci), Željka Pačić (Sibinj), Vinka Vujnović (Brodski Stupnik), Stjepan Franić (Oriovac), Mijo Koropatnicki (Bebrina), Stjepan Haramustek (Podcrkavlje), Mato Margetić (Slavonski Brod), ISTO.

⁸⁷ „Izbori '93, Brodsko – posavska županija (XII), Izborna borba počela“, *Posavska Hrvatska*, br. 3 (31), 22. siječnja 1993., Prilog izdanju (Poimenični popisi ponuđenih kandidata).

⁸⁸ „Izbori '93, Brodsko – posavska županija (XII), Izborna borba počela“, *Posavska Hrvatska*, br. 3 (31), 22. siječnja 1993., Prilog izdanju; „U Brodsko – posavskoj županiji za predstojeće izbore, Prijavljeno više od tisuću kandidata“, *Glas Slavonije*, br. 14.666, 23. siječnja 1993., str. 9.

⁸⁹ „Izbori '93, Izabrani zastupnici u Županijski dom Sabora“, *Posavska Hrvatska*, br. 6 (34), 12. veljače 1993., str. 3; „Izbori u Brodsko – posavskoj županiji, HDZ osigurao pobjedu“, *Glas Slavonije*, br. 14.681, 10. veljače 1993., str. 8.

Tablica br. 1

<i>Odziv birača te rezultati postignuti u izborima zastupnika Brodsko – posavske županije za Županijski dom Sabora Republike Hrvatske⁹⁰</i>					
Izbornih jedinica	Biračkih mjesta	Upisano birača	Izašlo birača	Postotak	Nevažećih listića
1	267	120.804	83.653	69,25 %	3.316
Izbori za Županijski dom Sabora Republike Hrvatske (Za stranačke liste)					
Važećih glasova	80.337			96,04 %	
Stranka	Broj osvojenih glasova			Postotak	
HDZ	40.775			50,75 %	
HKDS – HNS	2.881			3,59 %	
HSS	6.947			8,65 %	
HSL – SDP	21.396			26,63 %	
NEZ. LISTA	8.338			10,38 %	

nica lokalne uprave i samouprave, ali dobre rezultate je zabilježio i HSS, koji je osvojio vlast u tri općine, te nezavisna lista za novogradiško gradsko vijeće čiji je nositelj bio Ivan Schumacher, povratnik iz Njemačke. No, krenimo redom u prikaz postignutih izbornih rezultata, odnosno prvo u izborima za novi saziv Županijske skupštine, potom za nove sazive gradskih vijeća Slavenskoga Broda i Nove Gradiške, a potom ćemo dati sumarni prikaz kao i najzanimljivija pitanja vezana uz postignute izborne rezultate vezane za općinska vijeća na području Brodsko – posavske županije. S obzirom da je Županijska izborna komisija 13. veljače zaključila izborne rezultate konstitutivne sjednice novoizabranih predstavničkih tijela vlasti na lokalnoj razini trebale su se održati unutar 60 dana.⁹¹

Iako je, s obzirom na raspodjelu političkih snaga, bilo jasno da je HDZ odnijela uvjerljivu pobjedu na županijskoj razini te u izborima za gradsko vijeće Slavenskoga Broda, brodsku političku scenu je početkom travnja 1993. godine poprilično uzburkao način na koji su čelnici HDZ-a objavili kandidate za ključne političke položaje u Gradu i u Županiji, odnosno bio je izgledan unutarstranački sukob oko predloženih kandidata. Naime, županijski tjednik *Posavska Hrvatska* je 2. travnja objavila ekskluzivnu izjavu saborskog zastupnika Ante Klarića koji je uz predložena imena kandidata za mjesta na županijskoj i gradskoj razini napomenuo da su dogovori obavljeni u najvišem političkom vrhu HDZ-a i da je spomenuta odluka konačna, a da bi o tome trebalo izvijestiti pučanstvo jer se agitira za neke druge kandidate

⁹⁰ „Izbori ‘93. u Brodsko – posavskoj županiji, Pobjeda vladajuće stranke“, „Rezultati glasovanja u Brodsko – posavskoj županiji“, *Posavska Hrvatska*, br. 6 (34), 12. veljače 1993., str. 2 – 3.

⁹¹ „Nakon izbora, Novi organi u roku 60 dana“, *Posavska Hrvatska*, br. 7 (35), 19. veljače 1993., str. 2.

koji nisu kandidati ni Predsjedništva HDZ-a ni Izvršnoga odbora stranke.⁹² A spomenuti kandidati na županijskoj razini su bili dr. Jozo Meter (za župana) i Frano Piplović (dožupan), dok su na gradskoj razini (Slavonski Brod) istaknuti dr. Mato Vukelić (za gradonačelnika), Zvonimir Markotić i oporbeni Petar Katalinić (dogradonačelnici), dipl. oec. Tomislav Udovičić (predsjednik Gradskoga vijeća) i dipl. iur. Miroslav Bračun (dopredsjednik).⁹³ Na izjavu saborskoga zastupnika reagirao je predsjednik Privremenog županijskog odbora HDZ-a (zamjena za bivši Općinski odbor HDZ-a) Zdravko Sočković koji je ustvrdio da postupak utvrđivanja kandidata za obnašanje funkcija u novoustrojenim županijama i općinama obavljaju privremeni županijski odbori, gradska vijeća i općinski odbori, što je učinjeno i u slučaju Brodsko – posavske županije i grada Slavonskoga Broda, a Privremeni županijski odbor je za župana kandidirao Zdravka Sočkovića te dipl. iur. Mirka Tomca za podžupana, dok se imena kandidata na gradskoj razini poklapaju s prijedlogom Privremenog gradskog odbora.⁹⁴ Listu kandidata za ključna mjesta na lokalnoj razini Privremeni županijski odbor HDZ-a zaključio je još na sastanku održanom 1. ožujka te se tada, osim imenima Z. Sočkovića i M. Tomca, baratalo i imenom Mate Modrića za mjesto drugog dožupana, a prijedlozi su potom trebali biti upućeni stranačkoj središnjici u Zagreb.⁹⁵ No, iz ranije spomenute izjave zastupnika Ante Klarića, koja je objavljena 2. travnja, tj. prema imenima kandidata vidljivo je da kandidati Privremenog županijskog odbora nisu odgovarali dr. Franji Tuđmanu i stranačkoj središnjici u Zagrebu te je ona odredila svoje kandidate za ključna mjesta u vlasti na županijskoj razini. S obzirom da su se trebale održati konstitutivne sjednice predstavničkih tijela na lokalnoj razini, a da zakonski nije bilo riješeno pitanje izbora župana, gradonačelnika, općinskih načelnika i poglavarstava Vlada Republike Hrvatske je preporučila da se ukoliko bude više kandidata provede tajno glasovanje.⁹⁶ Izgleda da je stranačka središnjica HDZ-a inzistirala oko konačnog zaključivanja imena svojih kandidata kako bi se izbjeglo kandidiranje više ljudi iz HDZ-a za iste funkcije, a što je sa sobom nosilo i tajno glasovanje na konstitutivnim sjednicama Županijske skupštine i Gradskoga vijeća Slavonskoga Broda. Naime, oko imena ponuđenih kandidata veoma lako se mogla dogoditi podjela unutar vijećnika HDZ-a pa se moglo dogoditi i da ne budu izabrani kandidati koji su odgovarali stranačkoj središnjici u Zagrebu. Odgovor

⁹² „Odluka je definitivna“, *Posavska Hrvatska*, br. 10 (38), 2. travnja 1993., str. 4; „Mnogo nesuglasica za obnašanje najviših funkcija u Brodsko – posavskoj županiji, Tko su kandidati?“, *Glas Slavonije*, br. 14.734, 14. travnja 1993., str. 9.

⁹³ ISTO.

⁹⁴ „Mnogo nesuglasica za obnašanje najviših funkcija u Brodsko – posavskoj županiji, Tko su kandidati?“, *Glas Slavonije*, br. 14.734, 14. travnja 1993., str. 9.

⁹⁵ „Iz neslužbenih izvora saznajemo, Privremeni županijski odbor HDZ-a predložio“, *Posavska Hrvatska*, br. 9 (37), 5. ožujka 1993., str. 2.

⁹⁶ „Izjava ministra Crnića u povodu konstituiranja županijskih skupština, Složeno političko i gospodarsko pitanje“, *Glas Slavonije*, br. 14.733, 13. travnja 1993., str. 3.

na pitanje kako je završio taj unutarstranački sukob dala je konstitutivna sjednica Županijske skupštine Brodsko – posavske. U dvorani Tehničkog obrazovnog centra *Đuro Đaković* održana je 15. travnja konstitutivna sjednica Županijske skupštine, a za župana je velikom većinom glasova izabran dotadašnji predsjednik Skupštine općine Slavonski Brod dr. Jozo Meter (HDZ), dok je za predsjednika Županijske skupštine izabran dipl. ing. Željko Bigović (HDZ) iz Nove Gradiške.⁹⁷ No, izgleda da imena svih kandidata još nisu bila usuglašena između Privremenog županijskog odbora HDZ-a i stranačke središnjice u Zagrebu jer su zastupnici Županijske skupštine, a na prijedlog predsjednika Privremenog županijskog odbora HDZ-a Zdravka Sočkovića, s dnevnog reda sjednice skinuli izbor dopredsjednika Županijske skupštine i dožupana, odnosno njihov izbor je odgođen za iduću sjednicu Skupštine.⁹⁸ No, niti na toj sjednici održanoj 7. lipnja nije izabrano čitavo županijsko čelništvo. Naime, za prvog dožupana je izabran dipl. iur. Mirko Tomac (HDZ) dok njegov stranački kolega dipl. oec. Marijan Štefanac, kandidat za drugog dožupana, nije dobio dovoljan broj glasova, a izbor dopredsjednika Županijske skupštine je skinut s dnevnoga reda budući da je takva odluka donesena istoga jutra u Klubu vijećnika HDZ-a.⁹⁹

Tablica br. 2

<i>Odziv birača te rezultati postignuti u izborima vijećnika za Gradsko vijeće Slavonskoga Broda¹⁰⁰</i>			
Izb. jedinica	Upisano birača	Izašlo birača	Postotak
1	41.273	25.686	62,23 %
Izbori za Gradsko vijeće (Prema stranačkim listama)			
Stranka	Glasova	Postotak	Vijećnika
HDZ	10.573	41,16 %	6
HKDS – HNS	2.841	11,06 %	1
HSLs	5.694	22,17 %	3
HSS	2.145	8,35 %	1
SDP	3.671	14,29 %	2

⁹⁷ „Brodsko – posavska županija, Bez većih uzbuđenja“, *Glas Slavonije*, br. 14.736, 16. travnja 1993., str. 9; „Konstituirana Županijska skupština“, *Posavska Hrvatska*, br. 15 (43), 16. travnja 1993., str. 2.

⁹⁸ ISTO.

⁹⁹ „Održana sjednica Županijske skupštine, Prvi dožupan Mirko Tomac“, *Posavska Hrvatska*, br. 23 (51), 11. lipnja 1993., str. 4.

¹⁰⁰ „Izbori '93. u Brodsko – posavskoj županiji, Pobjeda vladajuće stranke“, *Posavska Hrvatska*, br. 6 (34), 12. veljače 1993., str. 2.

U izborima za Gradsko vijeće Slavonskoga Broda HDZ je osvojenim vijećničkim mjestima prema stranačkim listama (Tablica br. 2) pridodala još 10 vijećnika, odnosno stranka je zabilježila pobjedu u deset izbornih jedinica na gradskom području te je, osvajanjem oko 65 posto vijećničkih mjesta, stekla apsolutnu prevlast u Gradskome vijeću. Potom je slijedio HSLS sa šest vijećničkih mjesta, SDP je osvojila dva, a po jedno mjesto je pripalo kandidatu HSS-a te zajedničkom kandidatu HKDS-a i HNS-a.¹⁰¹ Tako je HDZ mogla samostalno formirati novu vlast u Slavonskome Brodu. Na konstitutivnoj sjednici održanoj 16. travnja u prostorijama Tehničke škole na ključna mjesta su izabrani uglavnom kandidati HDZ-a, odnosno dr. Mato Vukelić za gradonačelnika, potom Zvonimir Markotić i Petar Katalinić (HNS) za dogradonačelnike, dipl. oec. Tomislav Udovičić za predsjednika Gradskoga vijeća te dipl. iur. Miroslav Bračun i Mirko Stojanović (HSLS) za dopredsjednike Gradskoga vijeća.¹⁰²

I dok je situacija na konstitutivnim sjednicama Županijske skupštine Brodsko – posavske te novog saziva slavonskobrodskog Gradskog vijeća bila relativno mirna i jednostavna mnogo je zamršenija situacija bila prisutna pri izboru nove izvršne vlasti grada Nova Gradiška. Naime, najveće iznenađenje u lokalnim izborima na području cijele Brodsko – posavske županije priredila je nezavisna lista skupine građana za Gradsko vijeće Nove Gradiške, čiji je nositelj bio Ivan Schumacher. Iako u izravnom sučeljavanju u izbornim jedinicama spomenuta lista nije osvojila niti jedno vijećničko mjesto, u novom sazivu Gradskoga vijeća je osvojila 9 mjesta s obzirom da je polučila nevjerojatan uspjeh, odnosno da je osvojila više od 60 posto glasova u izborima za stranačke liste.¹⁰³ Nositelj liste, Ivan Schumacher je bio više nego zadovoljan postignutim rezultatima na gradskoj razini kao i osvajanjem 10 posto glasova u izborima za Županijski dom Sabora, a izjavom da nezavisna lista zajedno s oporbom ima većinu u novome sazivu Gradskoga vijeća ukazao je u kojem smjeru će se krenuti u formiranje novih gradskih vlasti.¹⁰⁴ Dakle, od ukupno 26 članova u novome sazivu Gradskoga vijeća najviše vijećničkih mjesta je osvojila HDZ, koja je sa 11 osvojenih mjesta bila relativni pobjednik provedenih izbora, ali spomenutoj stranci postignuti rezultat nije garantirao i da će izabrati svoju izvršnu vlast, tj. gradonačelnika i

¹⁰¹ „Izbori u Brodsko – posavskoj županiji, HDZ osigurao pobjedu“, *Glas Slavonije*, br. 14.681, 10. veljače 1993., str. 8. Poimenični sastav novog saziva Gradskoga vijeća grada Slavonskoga Broda prema stranačkoj pripadnosti izabranih gradskih vijećnika nalazi se u prilogu rada (Vidi prilog br. 4).

¹⁰² „Gradsko vijeće grada Slav. Broda, U tolerantnoj i opuštenoj atmosferi“, *Posavska Hrvatska*, br. 16 (44), 23. travnja 1993., str. 4.; „Slavonski Brod, Izabran gradonačelnik“, *Glas Slavonije*, br. 14.737, 17. travnja 1993., str. 8.

¹⁰³ „Ivan Schumacher, Nezavisni kandidat za gradonačelnika Nove Gradiške“, *NG Revija* (Nova Gradiška), br. 2, travanj 1993., str. 5 (dalje: *NG Revija*); „Nova Gradiška, Iznadili nezavisni kandidati“, *Glas Slavonije*, br. 14.680, 9. veljače 1993., str. 8.

¹⁰⁴ „Nezavisna lista kandidata, Gospodin Ivan Schumacher, Očekivao sam pobjedu“, *Posavska Hrvatska*, br. 7 (35), 19. veljače 1993., str. 2.

Gradsko poglavarstvo, budući da je nezavisna lista osvojila 9 mjesta, dok su oporbeni HSLS, HKDU i HNS osvojili po dva vijećnička mjesta.¹⁰⁵ S obzirom na postignute rezultate izgledan je bio izbor Ivana Schumachera za novog novogradiškog gradonačelnika jer ga je, uz devet kandidata izabranih s nezavisne liste kojoj je bio nositelj, trebalo podržati još najmanje pet vijećnika oporbenih stranaka. Naime, Schumacher je bio povratnik iz Njemačke gdje je bio jedan od utemeljitelja i glavnih organizatora humanitarne akcije „NG Aktion“, koja je provedena u Njemačkoj s ciljem da se pomogne novogradiškom kraju nastradalom u ratu, čime je postao i poznat među sugrađanima, a još pred održavanje lokalnih izbora istaknuo je da ga nakon izbora zanima jedino gradonačelničko mjesto.¹⁰⁶ Odlukom Privremenog izvršnog odbora HDZ-a Nove Gradiške njegov je protukandidat postao bojničnik Ante Šolić, zapovjednik novogradiške satnije Vojne policije, koji je dobio prednost pred dipl. ing. Miroslavom Prpićem.¹⁰⁷ No, veoma lako se moglo dogoditi da kao relativni pobjednik izbora HDZ ostane bez ikakvoga učešća u obnašanju izvršne vlasti u Novoj Gradiški, a ključnu ulogu u odluci o tome su imali oporbeni vijećnici HNS-a, HKDU-a i HSLS-a. U prilog takvom razvoju situacije govori i podatak da je na konstitutivnoj sjednici novog saziva Gradskoga vijeća održanoj 17. travnja, a kojoj su prisustvovali dr. Jozo Meter i dipl. ing. Željko Bigović, odnosno župan i predsjednik Županijske skupštine Brodsko – posavske županije, te saborski zastupnici Dragica Vidmar i dr. Željko Bušić, za predsjednika Gradskoga vijeća, tek nakon tri kruga glasanja, izabran Marijan Glavaš (HKDU) dok je Krešimir Baković, kandidat s nezavisne liste I. Schumachera, izabran za dopredsjednika toga tijela.¹⁰⁸ Ukoliko je i bilo predizbornog dogovora nezavisne liste i oporbenih stranaka oko izbora gradonačelnika taj dogovor nije poštovan jer je došlo do koalicije HDZ-a i HNS-a, odnosno oba bloka su imala po 13 vijećnika pa je bila izgledna pat pozicija vezana uz izbor gradonačelnika.¹⁰⁹ To se i dogodilo. Naime, u tajnom glasanju nezavisni Ivan Schumacher je dobio 13 glasova, a kandidat HDZ-a Ante Šolić je osvojio 11 glasova dok su dva listića bila nevažeća pa je izbor gradonačelnika i dogradonačelnika odgođen za iduću

¹⁰⁵ Poimenični sastav novog saziva Gradskoga vijeća grada Nova Gradiška prema stranačkoj pripadnosti izabranih gradskih vijećnika nalazi se u prilogu rada (Vidi prilog br. 4).

¹⁰⁶ „Pokret za pomoć novogradiškom kraju „NG Aktion“ iz Stuttgarta, Pomoć zavičajju i svojim članovima“, *NG Revija*, br. 1, prosinac 1992., str. 39; „Nova Gradiška, U iščekivanju gradonačelnika“, *Glas Slavonije*, br. 14.728, 6. travnja 1993., str. 8.

¹⁰⁷ „Nova Gradiška, U iščekivanju gradonačelnika“, *Glas Slavonije*, br. 14.728, 6. travnja 1993., str. 8; „Kandidat HDZ-a za gradonačelnika“, *Posavska Hrvatska*, br. 10 (38), 2. travnja 1993., str. 5.

¹⁰⁸ „Izbor čelnika grada i općina“, *NG Revija*, br. 3, lipanj 1993., str. 5; „Dr. Marijan Glavaš, predsjednik Gradskog vijeća Nove Gradiške, Bit će amortizer između jedne i druge strane“, *Posavska Hrvatska*, br. 17 (45), 30. travnja 1993., str. 2.

¹⁰⁹ „Konstituiranje Gradskog vijeća grada N. Gradiške, Izbor gradonačelnika odgođen“, *Posavska Hrvatska*, br. 16 (44), 23. travnja 1993., str. 2.

sjednicu vijeća.¹¹⁰ Na toj, za javnost zatvorenoj, sjednici vijeća za gradonačelnika je, s 15 osvojenih glasova, izabran kandidat HDZ-a Ante Šolić, a za dogradonačelnika je, sa 14 glasova, izabran dipl. ing. Željko Blazina iz HNS-a.¹¹¹ Ivan Schumacher i Milan Krpan, nezavisni kandidati za spomenuta mjesta, osvojili su 11, odnosno 12 glasova gradskih vijećnika, te je svakako nezadovoljan mogao biti Ivan Schumacher, koji je pri prvome glasovanju održanom na konstitutivnoj sjednici Gradskoga vijeća osvojio 13 glasova, Ante Šolić je osvojio 11, dok su dva listića bila nevažeća.¹¹²

Prema postignutim rezultatima za izbor vijećnika u 13 općina s područja bivše općine Slavonski Brod, izbornu pobjedu je velikom većinom u sedam općina odnijela HDZ, a na području bivše novogradiške općine stranka je pobijedila u osam od devet općina.¹¹³ S obzirom da su u posljednjoj, devetoj, općini na novogradiškom području izabrana samo dva nezavisna vijećnika nije se mogla održati konstitutivna sjednica Općinskoga vijeća, odnosno lokalne vlasti, pa je na prijedlog Ministarstva pravosuđa, uprave i lokalne samouprave Vlada Republike Hrvatske svojim povjerenikom za tu općinu imenovala novogradiškog gradonačelnika Antu Šolića.¹¹⁴ Izborni rezultati su potvrdili uspon HSS-a koji je osvojio apsolutnu većinu vijećničkih mandata za općinska vijeća općina Oprisavci, Velika Kopanica i Vrpolje, a u Gundincima su u novi saziv Općinskoga vijeća s potpuno identičnim i neodlučnim rezultatom, odnosno osvajanjem po osam vijećničkih mjesta, ušle jedino HSS i HDZ.¹¹⁵ Identičan rezultat je bio prisutan i u novome sazivu Općinskoga vijeća Bebrine, ali uz HDZ ovaj put je voljom birača osam mandata pripalo koaliciji HNS-a i HKDS-a. Nadalje, treba spomenuti da je u općini Brodski Stupnik izabrano 11 vijećnika, a u općini Okučani su izabrana samo dva nezavisna vijećnika pa je kasnije došlo do postavljanja povjerenika Vlade Republike Hrvatske u toj općini. No, unatoč iznesenim podacima, HDZ je ostvarila vrlo uvjerljive pobjede u većini općina pa je tako npr. HDZ bila jedina stranka koja je ušla u saziv nekih općinskih vijeća, odnosno u izborima za predstavnička tijela općina Cernik, Vrbje i Stara Gradiška HDZ je osvojila po 16 vijećničkih mjesta. Nadalje, veoma uvjerljiv rezultat ta je stranka ostvarila u općinama Nova Kapela i Slavonski Šamac gdje je osvojila po 14 mandata, a recimo i da je minimalnu pobjedu, dakle osvajanje 9

¹¹⁰ ISTO.

¹¹¹ „Izbor čelnika grada i općina“; „Zatvoreno??“, *NG Revija*, br. 3, lipanj 1993., str. 5.

¹¹² ISTO.

¹¹³ „Izbori u Brodsko – posavskoj županiji, HDZ osigurao pobjedu“, *Glas Slavonije*, br. 14.681, 10. veljače 1993., str. 8; „Mato Modrić, predsjednik Općinskog odbora HDZ-a Nova Gradiška, Relativno pogrešan odabir“, *Posavska Hrvatska*, br. 7 (35), 19. veljače 1993., str. 3.

¹¹⁴ „Povjerenik Vlade Republike Hrvatske u općini Okučani, Ante Šolić“, *NG Revija*, br. 4, kolovoz 1993., str. 4.

¹¹⁵ „Hrvatska seljačka stranka (HSS), Hvala biračima na povjerenju HSS-U“, *Posavska Hrvatska*, br. 7 (35), 19. veljače 1993., str. 3. Sumarni iskaz izabраних vijećnika po općinama, a prema njihovoj stranačkoj pripadnosti nalazi se u prilogu rada (usp. prilog br. 4).

vijećničkih mjesta, HDZ postigla u općinama Davor, Donji Andrijevci, Rešetari i Staro Petrovo Selo.

Županijska izborna komisija je nakon izbora zaprimila i prigovor promatrača koji su pratili izbore na području općine Sibinj, odnosno budući da su na glasačkim listićima bila zamijenjena imena kandidata 21. veljače su se trebali ponoviti izbori u dvije izborne jedinice.¹¹⁶ No, s obzirom da je HDZ osvojio 12 vijećničkih mandata ponovljeni izbori nisu mogli donijeti nikakve promjene pa je vrlo vjerojatno i odziv birača bio relativno nizak. Na ponovljene izbore izašlo je tridesetak posto birača, a po jedno vijećničko mjesto su osvojili HDZ i zajednički kandidat liste HNS-HKDS.¹¹⁷ Posebna je pak situacija bila prisutna u općini Bebrina. Naime, u prvome sazivu Općinskoga vijeća sjedilo je po osam vijećnika HDZ-a te koalicije HKDS-HNS, a ni nakon višesatnih vijećanja nije došlo do dogovora oko izbora čelništva Općine pa je bilo izgledno, ukoliko prevladaju nepomirljivi stavovi, da će doći do raspuštanja Općinskoga vijeća i raspisa izvanrednih lokalnih izbora u općini Bebrina.¹¹⁸ Zanimljiva je bila i situacija oko izbora čelništva Općine Stara Gradiška koja je bila gotovo i potpunosti izvan dosega hrvatskih vlasti. Naime, iako su svi izabrani vijećnici bili članovi HDZ-a, općinsko čelništvo je, zbog nesuglasica, izabrano na drugoj sjednici Općinskoga vijeća koja je održana 29. travnja.¹¹⁹

Postignuti izborni rezultati su pokazali kako je HNS ipak bio u krivu kada je na početku predizborne kampanje pretpostavio da se u lokalnim izborima više neće glasovati po stranačkoj pripadnosti već da će biračko tijelo odlučivati o kandidatima ponaosob, bez obzira na njihovu stranačku pripadnost, te da će izborni uspjeh izravno biti vezan ponajprije uz ugled ponude- nih kandidata.¹²⁰ Izborni rezultati u cjelini te osobito rezultati postignuti na županijskoj razini ipak su demantirali ovaj stav brodskih HNS-ovaca, a koji je bio i jedan od glavnih začetnika formiranja prijeizborne koalicije bloka Hrvatskih udruženih stranaka. Naime, stranke iz spomenutog bloka su, bilo samostalno bilo zajedničkim nastupom, polučile neočekivano slabe rezultate, a većinska stranka, odnosno HDZ, je dobila većinu u Županijskom domu Sabora te u većini županija.¹²¹ HNS je zapravo predstavljao najvećeg gubit-

¹¹⁶ „Izbori u Brodsko – posavskoj županiji, HDZ osigurao pobjedu“, *Glas Slavonije*, br. 14.681, 10. veljače 1993., str. 8; „Iz Županijske izborne komisije, Ponovni izbori u Sibinju“, *Posavska Hrvatska*, br. 7 (35), 19. veljače 1993., str. 3.

¹¹⁷ „Općina Sibinj, Ponovljeni izbori“, *Posavska Hrvatska*, br. 8 (36), 26. veljače 1993., str. 4.

¹¹⁸ „Općina Bebrina“, *Posavska Hrvatska*, br. 16 (44), 23. travnja 1993., str. 7.

¹¹⁹ „Druga sjednica Općinskog vijeća Stara Gradiška, Izabran načelnik i njegov zamjenik“, *Posavska Hrvatska*, br. 18 (46), 7. svibnja 1993., str. 2.

¹²⁰ Izbori '93, Oporbene stranke centra, Stvaraju izborni savez“, *Posavska Hrvatska*, br. 2 (30), 15. siječnja 1993., str. 3.

¹²¹ „Konferencija za novinare predsjednika dr. Franje Tuđmana, Demokracija položila ispit“, *Glas Slavonije*, br. 14.680, 9. veljače 1993., str. 3.

nika provedenih izbora što je prepoznato i od drugih oporbenih stranaka. Prema stavovima HSLS-a izostao je kvalitetniji dogovor oporbenih stranaka pa oporba u cjelini nije mogla biti zadovoljna rezultatima jer neće imati većeg utjecaja na kontrolu vlasti i vladajuće stranke.¹²² Naime, već u prvim nepotpunim izbornim rezultatima bilo je jasno da su izborni rezultati postignuti na području Brodsko – posavske županije bili jednaki postignutima na državnoj razini. HDZ je dva ili čak sva tri mjesta za Županijski dom Sabora osvojila u 12 od 16 županija te u Gradu Zagrebu, odnosno u 13 od 17 izbornih jedinica za koje su obrađeni potpuni rezultati, a u preostalim županijama, za koje nisu pristigli potpuni rezultati jer su se na nekim izbornim mjestima 21. veljače trebali ponoviti izbori, tj. u Krapinsko – zagorskoj, Sisačko – moslavačkoj i Zadarsko – kninskoj županiji u vodstvu je bila HDZ, dok je u Istarskoj županiji većina glasova pripala Istarskom demokratskom saboru (IDS).¹²³ Dakle, kao i u prvim višestranačkim rezultatima izborni rezultati na području Brodsko – posavske županije uglavnom su se poklapali s rezultatima postignutim na državnoj razini. Prema postignutim izbornim rezultatima na području Brodsko – posavske županije jači uspon su doživjele HSLS i HSS, a zanimljivo je spomenuti da je potpuno identična situacija bila prisutna i na državnoj razini. Naime, upravo su Dražen Budiša i Drago Stipac, članci HSLS-a, odnosno HSS-a, iskazali veliko zadovoljstvo pa čak i iznenađenje okončanim izborima jer su njihove stranke nastavile pozitivan trend porasta povjerenja u biračkom tijelu, a predsjednik HSLS-a je zaključio kako su postignuti rezultati nešto bolji nego su bila predviđanja same stranke.¹²⁴ Naime, u izborima provedenim na području 16 županija i Grada Zagreba, gdje se birao 51 zastupnik u Županijski dom Sabora Republike Hrvatske, HSLS-u je samostalno ili u koaliciji pripalo 15, a HSS-u pet zastupničkih mjesta, dok je preostalo 31 mjesto osvojila HDZ.¹²⁵ Nakon što su provedeni izbori i u preostale četiri županije u prvi saziv Županijskoga doma Sabora izabrana su 63 zastupnika od kojih je 37 mjesta pripalo HDZ-u, 16 mjesta je osvojio HSLS, pet mjesta je pripalo HSS-u, tri mjesta je osvojio IDS, a po jedno zastupničko mjesto su osvojili kandidati SDP-a i HNS-a.¹²⁶ Uspjeh HSS-a u izborima na području Brodsko – posavske županije još više dobiva na vrijednosti ukoliko se zna činjenica da je stranka bila politički organizirana jedino u istočnom dijelu bivše općine Slavonski Brod, odnosno da na

¹²² „Hrvatska socijalno liberalna stranka (HSLS), Nismo imali dovoljno vremena“, *Posavska Hrvatska*, br. 8 (36), 26. veljače 1993., str. 3.

¹²³ „Potpuni rezultati izbora za Županijski dom Sabora za 17 županija, HDZ-u 31 zastupničko mjesto“, *Glas Slavonije*, br. 14.707, 12. veljače 1993., str. 8.

¹²⁴ „Budiša: Zadovoljan sam uspjehom koji je postigao HSLS, Ubuduće drukčiji izbori“, „Drago Stipac: Izbori potvrđuju uspon HSS-a, Iznenađeni povoljnim rezultatima“, *Glas Slavonije*, br. 14.680, 9. veljače 1993., str. 3.

¹²⁵ „Potpuni rezultati izbora za Županijski dom Sabora za 17 županija, HDZ-u 31 zastupničko mjesto“, *Glas Slavonije*, br. 14.707, 12. veljače 1993., str. 8.

¹²⁶ *Izbori 1992/93., Dokumentacija 869*, Republika Hrvatska, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 1994., str. 8; M. KASAPOVIĆ, *Izborni i stranački sustav Republike Hrvatske*, str. 98.

zapadnom dijelu općine i na području bivše općine Nova Gradiška HSS nije imala ogranaka niti kandidata u izborima za općinska vijeća.¹²⁷ Osvajanjem jednog mjesta u Županijskoj skupštini, dva mjesta u Gradskome vijeću Slavanskoga Broda te ulaskom dr. Zdravka Tomca u Županijski dom Sabora među stranke koje su bile zadovoljne ostvarenim izbornim rezultatima ulazi i slavonskobrodski ogranak SDP-a čije je čelništvo bilo više nego zadovoljno ostvarenim rezultatima.¹²⁸ Svakako, najzadovoljnija je bila HDZ koja je, osvajanjem 30 od 40 mjesta u Županijskoj skupštini, uvjerljivom većinom u Gradskome vijeću Slavanskoga Broda, te apsolutnim pobjedama u 15 od 22 općine na području Brodsko – posavske županije, ostvarila jedan od najboljih rezultata HDZ-a u cijeloj Republici Hrvatskoj.¹²⁹

Nakon provedenih izbora u dvomjesečnom razdoblju u kojem su se trebale održati konstitutivne sjednice predstavničkih tijela lokalne uprave i samouprave došlo je i do određenih promjena na lokalnoj političkoj sceni. Naime, osnovano je nekoliko novih političkih stranaka, održane su izborne konvencije nekih stranaka, a došlo je i do promjena u samim političkim strankama koje su sudjelovale u izborima 7. veljače.

Od novih političkih stranaka koje su osnovane nakon izbora treba izdvojiti osnivanje ogranka regionalne Slavonsko – baranjske hrvatske stranke (SBHS) čija je osnivačka skupština održana 14. svibnja u Podvinju, a predsjednikom je izabran Josip Dokuzović, dok je 18. svibnja Slavonski Brod dobio i ogranak Hrvatske kršćansko demokratske unije (HKDU).¹³⁰ U Slavonskom Brodu je 7. lipnja osnovana i podružnica Hrvatske čiste stranke prava (HČSP), a na skupu su prihvaćena temeljna načela stranke i *Deklaracija o pravaškoj slozi i ujedinjenju*, te je izabran Izvršni odbor koji je na svojoj prvoj sjednici trebao izabrati čelništvo ogranka.¹³¹ Osim osnivanja ogranka novih političkih stranaka, postojeće stranke su širile mrežu svojih ogranka pa je tako npr. 9. srpnja osnovan Općinski ogranak HSLS-a u Novoj Kapeli.¹³²

S obzirom na reformu teritorijalnog ustroja lokalne uprave i samouprave strankama je predstojalo i uobličavanje županijskog ustroja kao i gradskih i općinskih organizacija pojedinih stranaka. Među prvim strankama ovo

¹²⁷ „Hrvatska seljačka stranka (HSS), Hvala biračima na povjerenju HSS-U“, *Posavska Hrvatska*, br. 7 (35), 19. veljače 1993., str. 3.

¹²⁸ „Više nego zadovoljni“, *Posavska Hrvatska*, br. 8 (36), 26. veljače 1993., str. 3.

¹²⁹ „Hrvatska demokratska zajednica (HDZ), Izvanredni rezultati“, *Posavska Hrvatska*, br. 8 (36), 26. veljače 1993., str. 3.

¹³⁰ „Osniva se Ogranak“, „Osnivački zbor podružnice“, *Posavska Hrvatska*, br. 19 (47), 14. svibnja 1993., str. 2; „Slavonsko – baranjska hrvatska stranka, Naglasci iz programa“, *ISTO*, br. 28 (56), 16. srpnja 1993., str. 4.

¹³¹ „Još jedna stranka na političkoj pozornici, Osnovana Podružnica HČSP“, *Posavska Hrvatska*, br. 23 (51), 11. lipnja 1993., str. 2.

¹³² „Osnivačka skupština HSLS za Novu Kapelu“, *Posavska Hrvatska*, br. 27 (55), 9. srpnja 1993., str. 2.

pitanje je riješila SDP koja je za nedjelju 25. travnja u Slavonskom Brodu zakazala konvenciju županijske organizacije, a u njenom radu su trebali sudjelovati predsjednik stranke Ivica Račan i predsjednik Savjeta SDP-a dr. Zdravko Tomac.¹³³ Unatoč najavama, na prvu konvenciju na kojoj je stranka dobila županijski ustroj nije došao Ivica Račan. Za predsjednika Županijskog odbora SDP-a je izabran predsjednik bivšeg Općinskog odbora SDP-a Slavonski Brod Božidar Bader (dopredsjednici Zdravka Kršan i Mirko Golovrški), a formiran je i slavonskobrodski Gradski odbor stranke za čijeg predsjednika je izabran Željko Rački (dopredsjednici Jasenka Čosić i Karlo Agičić).¹³⁴ Izbor Božidara Badera za predsjednika županijske organizacije SDP-a ujedno zorno svjedoči i kako su članovi, ali i Predsjedništvo SDP-a bili zadovoljni ostvarenim izbornim rezultatima na području Brodsko – posavske županije. Takav preustroj stranačke organizacije slijedio je i ostalim političkim strankama na županijskom području, a među prvima to je početkom srpnja učinila HDZ na gradskim razinama, odnosno oformljeni su gradski odbori HDZ-a Nove Gradiške i Slavonskoga Broda.¹³⁵

Zaključak

Karakteristika održanih izbora, parlamentarnih i predsjedničkih te potom lokalnih na općinskoj, gradskoj i županijskoj razini zajedno s izborima za Županijski dom Sabora Republike Hrvatske, je gotovo identična. Svi izbori su obilježeni relativno kratkom predizbornom kampanjom koja je trajala petnaestak dana, a karakteristiku izbora je predstavljao i relativno dobar odziv biračkoga tijela, a što se, s obzirom da su održani pod konstantno oglašenim uzbunama opće i zračne opasnosti, osobito odnosi na parlamentarne i predsjedničke izbore. Isto tako, izbori nisu održani na cijelom županijskom području jer je dio teritorija bio izvan dosega hrvatskog državno – pravnog poretka. Kao i u prvim višestranačkim izborima i izbori 1992./1993. donijeli su uvjerljive pobjede HDZ-a, tj. predsjednički kandidat kao i tri izabrana zastupnika u Zastupnički dom HDZ-a u izbornim jedinicama koje su pokrivala područja općina Nova Gradiška i Slavonski Brod bili su članovi HDZ-a. Dobitnicima ovih izbora prije svega možemo označiti HSLS koji je dodatno učvrstio svoju poziciju druge političke stranke u Brodsko – posavskoj županiji, te HSS koja je postigla iznimno dobre rezultate u izborima za općinska vijeća. O usponu HSS-a zorno svjedoči podatak da im je apsolutna pobjeda omogućila samostalno formiranje vlasti u nekoliko općina, a prema broju osvojenih vijećničkih mandata HSS je u pet općina (Donji Andrijevc,

¹³³ „U nedjelju 25. travnja ove godine, Prva konvencija SDP-a“, *Posavska Hrvatska*, br. 16 (44), 23. travnja 1993., str. 7.

¹³⁴ „Prva konvencija SDPH u Slav. Brodu, Za slavonski i brodski profil stranke“, *Posavska Hrvatska*, br. 17 (45), 30. travnja 1993., str. 2.

¹³⁵ „Izabran gradski odbor HDZ-a“, *Posavska Hrvatska*, br. 27 (55), 9. srpnja 1993., str. 4; „Nova Gradiška, Izabran gradski odbor HDZ-a“, *ISTO*, br. 28 (56), 16. srpnja 1993., str. 4.

Garčin, Klakar, Oriovac i Podcrkavlje) postala najjača stranka nakon HDZ-a ili je predstavljala jedinu stranku koja je uz HDZ osvojila vijećničke mandate. Uspjeh HSS-a još više dobiva na jačini ukoliko se zna činjenica da je stranačka organizacija bila prisutna samo u istočnom dijelu bivše općine Slavonski Brod. U izborima su slabe rezultate postigli savez HKDS – HNS te donekle SDP. Naime, na cijelom županijskom području SDP je osvojio samo tri mjesta (dva mjesta u Gradskome vijeću Slavonskoga Broda i jedno mjesto u Županijskoj skupštini) od ukupno 427 izabranih županijskih skupština, gradskih ili općinskih vijećnika. No, uz potporu HSLS-a, dr. Zdravko Tomac (SDP) je osvojio mjesto u Županijskom domu Sabora, a i rezultati su bili nešto bolji od rezultata ostvarenih na parlamentarnim izborima pa se izlazak SDP-a na izbore ipak može smatrati donekle uspješnim. Najviše mjesta u predstavničkim tijelima lokalne uprave i samouprave, tj. na svim razinama lokalne vlasti, osvojila je HDZ, odnosno ukupno 286 mjesta što čini oko 67 posto svih izabranih predstavnika na lokalnoj razini. Dakle, HDZ je formirao vlast na županijskoj razini, u oba grada na županijskom području te u 16 od 21 općine, dok je u općini Okučani za povjerenika Vlade Republike Hrvatske imenovan novogradiški gradonačelnik Ante Šolić.

Zaključno treba dodati kako je u svim izborima održanim od 1990. do 1993. godine uvjerljive pobjede odnijela HDZ. No, pobjeda na lokalnim izborima te izborima za Županijski dom Sabora održanima 7. veljače 1993. godine ipak nije bila tako izražena kao na prethodnim izborima. Oporbene stranke su odabrale zajedničke nastupe te su njihove zajedničke liste ostvarile donekle zadovoljavajuće rezultate koji su bili bolji od izbornih rezultata u kolovozu 1992. godine, ali ipak nedovoljni da bi oporbene stranke formirale vlast u važnijim sredinama u Brodsko – posavskoj županiji.

PRILOZI

Ovaj dio rada sadrži nekoliko skupina priloga za bolje razumijevanje problematike vezane uz izbore. Riječ je o prilogima koji prezentiraju političke programe te rezultate postignute u izborima na lokalnoj razini, odnosno u izborima za vijećnike gradskih i općinskih vijeća kao i Županijske skupštine Brodsko – posavske. Tako prva tri priloga predstavljaju tri najjače političke stranke (HSLŠ, HSS, HDZ) i njihove programe za lokalne izbore u Brodsko – posavskoj županiji. Zatim slijedi prilog u kojem je dan poimenični sastav kandidata izabranih u Županijsku skupštinu te gradska vijeća Slavonskoga Broda i Nove Gradiške, a prema njihovoj stranačkoj pripadnosti. Taj prilog sadrži i sumarni iskaz rezultata postignutih u izborima za 22 općinska vijeća na županijskom području. S obzirom na vrlo izjednačenu situaciju u sastavu novogradiškoga gradskoga vijeća, te na nekoliko pokušaja izbora gradonačelnika, peti prilog sadrži programe i obrazloženja suprotstavljenih kandidata, tj. Ante Šolića (HDZ) i Ivana Schumachera (nezavisni), koji su se nakon konstituiranja gradskoga vijeća natjecali za mjesto gradonačelnika. Posljednji prilog daje tablice izbornih rezultata postignutih na području Brodsko – posavske županije.

Prilog br. 1

*Predstavljanje i politički program Hrvatske socijalno – liberalne stranke (HSLŠ) za lokalne izbore te izbore za Županijski dom Sabora Republike Hrvatske u Brodsko – posavskoj županiji.*¹³⁶

HRVATSKA SOCIJALNO LIBERALNA STRANKA OGRANAK – SLAVONSKI BROD

Poštovani čitaoc,

Počeo si čitati ove redove sa nekom dozom interesa ili možda radoznalosti očekujući vjerojatno još jedno suhoparno predstavljanje stranke, ali mi te molimo da nam posvetiš barem još malo vremena – pokušat ćemo pokazati da smo ipak DRUGAČIJI.

Možemo krenuti i od žute boje, po kojoj ćeš prepoznati naše plakate, ili od našeg malo dužeg naslova Hrvatska Socijalno Liberalna Stranka – HSLŠ.

Možda nisi znao, HSLŠ prva je demokratska stranka osnovana u Hrvatskoj u doba totalitarizma.

¹³⁶ „HSLŠ, Hrvatska socijalno liberalna stranka ogranak – Slavonski Brod“, *Posavska Hrvatska*, br. 4 (32), 29. siječnja 1993., str. 4.

U nazivu HSLS sadržane su tri komponente:

- HRVATSKA, jer se zauzima za samostalnu hrvatsku državu kao republiku istinske demokracije,

- SOCIJALNA, jer joj je cilj ravnoteža interesa poduzetničkog sloja s kapitalom s jedne i radno ovisnog stanovništva, s druge strane i

- LIBERALNA, jer se HSLS smatra nositeljem i nastavljачem liberalnih i neoliberalnih tradicija, već uhodanih u europskim parlamentarnim demokracijama.

Naše osnovno načelo je da je slobodna samo ona zajednica u kojoj je slobodan i socijalno osiguran svaki pojedinac. To znači da HSLS zastupa stajalište da je POJEDINAC NAJVEĆA VRIJEDNOST. Stoga naš program i čine odgovori na Vaša pitanja, na pitanja građana koja se mogu čuti na svakom koraku, u poslovnim krugovima, u obitelji, u povjerljivim razgovorima prijatelja, na tribinama i sličnim mjestima.

Naša stranka je stranka centra, ali ne samo gledano kroz političku prizmu, nego mi želimo biti i u središtu zbivanja, u središtu gdje su ljudi – i mi i vi najveća vrijednost. Vratimo čovjeku čovječnost, ali ne samo u smislu humanističke misli, nego dajmo svim pojedincima jednaku šansu za iskazivanje cjelokupnog pokretačkog duha i kreativnosti. To znači postaviti sastav na zdrave osnove, odnosno ubaciti Hrvatsku koju jedino imamo u europski vlak budućnosti za koji smo kartu davno kupili, istina ne iskoristili, ali je sigurno dobro sačuvali. Iz ovih riječi očigledna je naša europska opredjeljenost u kojoj Hrvatska može postati ravnopravan dio Europe samo ako sama „izgradi Europu“ u Hrvatskoj. To je temeljna odrednica hrvatskih liberala.

I ti i mi, poštovani čitaooe, smo svjesni da je Hrvatska „zrela“ za sindrom Izraela, po kojem od te toliko puta spomenute Hrvatske, i siromašne, i lijepe, i napaćene, i ponosne, i više nemamo što tražiti – možemo samo davati.

Temeljna načela:

Opća liberalna načela na kojima se utemeljuje i za koja se zauzima HSLS jesu slijedeća:

1. Svi ljudi imaju jednaka i neotuđiva prava bez obzira na rasu, nacionalnost, vjeru, spol, politička i druga uvjerenja i nazore, socijalni status i sve druge razlike.
2. Čovjekova neotuđiva prava jesu: fizička i duhovna nepovredivost, sloboda govora, javnog istupanja i udruživanja te pravo na očuvan okoliš (zrak, vodu i tlo).
3. Osnovno je građansko pravo pravna sloboda: pravo na ograničenje arbitarnosti vlasti, tj. pravo svakog građanina da se s njime postupa u skladu sa zakonom koji je jednak za sve.

4. Osim prava pojedinaca da mogu birati oblike vlastite socijalne zaštite, država mora osigurati pravo na osnovnu zdravstvenu i socijalnu zaštitu, pravo na školovanje, slobodu biranja zanimanja; država ne smije dopustiti nasljeđivanje socijalnih funkcija.
5. Ekonomske slobode su slobode poduzetništva, ugovora, vlasništva i raspolaganja vlasništvom koje je stečeno radom i nasljeđivanjem.
6. U skladu s liberalnim načelima HSLŠ se zauzima za pravo i mogućnosti da se u društvu razvijaju sve posebnosti: osobne, kolektivne, regionalne, kulturne i druge. U duhu liberalnih načela HSLŠ podupire pravo naroda na samoodređenje.
7. Držeći se liberalnih načela, HSLŠ se suprotstavlja svim oblicima nasilja, od nasilja u obitelji do vojnih agresija. Zbog toga se HSLŠ zauzima za demilitarizaciju i razoružanje.
8. HSLŠ se suprotstavlja svim oblicima rasne, nacionalne, vjerske i ideološke nesnošljivosti. U modernome socijalno diferenciranom i multikulturalnom društvu HSLŠ se zauzima za toleranciju i kulturu političkog dijaloga.
9. HSLŠ smatra da se interesi pojedinaca, građana i interesi naroda u cjelini mogu osigurati samo u državi višestranačke parlamentarne demokracije uz strogu podjelu vlasti i nezavisnost sudstva. Smatrajući da većina ne mora uvijek biti u pravu, HSLŠ se zauzima da se institucionalno zaštititi manjinsko ili pojedinačno mišljenje.
10. HSLŠ se zauzima za autonomiju gospodarskog, kulturnog i duhovnog, tj. svekolikog društvenog života pojedinaca u svim njihovim organizacijskim oblicima udruživanja i zajedništva.
11. Cilj kojem teži HSLŠ jest prosperitet društva temeljen na poduzetništvu, obrazovanju, znanosti, očuvanju okoliša, moralnoj odgovornosti i radu.

Pri svemu tome treba stalno imati na umu racionalnost, odnosno promišljenost. Primjerice, veliko srce za solidarnost u sanaciji posljedica rata – da, ali hladan razum pri donošenju odluka od državne važnosti. Težine političke odgovornosti smo mi u HSLŠ-u itekako svjesni, ali smo je spremni u potpunosti i prihvatiti.

Brodski liberali

Krajem 1991. grupa mladih entuzijasta različita zvanja, od pravnika i inženjera do liječnika i profesora, odlučila je pokrenuti kotač liberalizma i u Slavanskom Brodu, tad još neopterećenog ratom. Nakon više sastajanja, razgovora, dogovora, konzultacija s g. Budišom i središnjicom u Zagrebu – nastali smo mi, tad još mali, ali dinamičan ogranak HSLŠ Slavonski Brod. Nakon službene registracije i početnih prijedloga i inicijativa vezanih uz naš

zajednički Brod, na isti počinju nasrtati sve veći valovi koji remete njegovo dotad mirno plovljenje Savom. Užas rata je stigao u sve naše domove i obitelji. Neki naši članovi kao i cijeli hrvatski narod ponosno staju na branik domovine braneći vjekovnu granicu na Savi.

Aktivnosti članova imale su tad za cilj samo obranu domovine. U kolovozu prošle godine bivamo počašćeni velikim povjerenjem građana na izborima za Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske, sa dobivenih oko 20 % glasova.

Vjerujemo da će na ovim izborima taj broj biti još i veći jer je na prošlim izborima izabrana hrvatska vlast, a sad je trenutak da se izabere kontrola te vlasti jer svaka vlast bez kontrole može se i iskvariti.

Za Županijski dom Sabora Republike Hrvatske zbog što kvalitetnijeg nastupa sastavljena je zajednička lista HSLŠ-a i SDP-a pa je:

1. kandidat dr. Zdravko Tomac
zamjenik dipl. ing. Tomislav Ninčević
2. kandidat dr. Ivan Bagarić
zamjenik dipl. pol. Krešimir Bošnjak
3. kandidat dipl. ing. Željko Ivandić
zamjenik dipl. ing. Božidar Bader

Za Županijsku skupštinu nositelj liste HSLŠ-a je:
dipl. ecc. Milan Stanić

Za Gradsko vijeće nositelj liste HSLŠ-a je:
dipl. ing. Željko Ivandić

Na listama većinskog dijela kandidirani su redom mladi i sposobni ljudi naše stranke koji se odgovorno mogu prihvatiti obveza predstavnika za koje ih birate.

**U IME HSLŠ SLAV. BROD
ČLAN IZVRŠNOG ODBORA
dipl. ing. DRAŽEN KOZAK**

Prilog br. 2

*Predstavljanje i politički program Hrvatske seljačke stranke (HSS) za lokalne izbore te izbore za Županijski dom Sabora Republike Hrvatske u Brodsko – posavskoj županiji.*¹³⁷

SLIJEDITE NAS

HSS je za neodgodivu privatizaciju i denacionalizaciju svih zemljišta i nekretnina, ali i za privatizaciju poduzeća i zato je HSS Vaša stranka

Hrvatska seljačka stranka jest stranka hrvatskog naroda od 1904. godine i mi smo njezini sinovi i unuci. To je prva rečenica u IZBORNOM PROGLASU HRVATSKE SELJAČKE STRANKE u Slavonskom Brodu koja samostalno nastupa na izborima za Županijski dom hrvatskoga Sabora i sa svojim kandidatima za Županijsku skupštinu, Gradsko vijeće i općinska vijeća na području Brodsko – posavske županije.

Hrvatska seljačka stranka je uvjerena, naglašava predsjednik Općinske organizacije HSS-a u Slavonskom Brodu dipl. inž. polj. **Anđelko** (Željko) **GABRIĆ**, da će birači osjetiti svoj interes i da će joj iskazati i na ovim izborima povjerenje u velikom broju, jer u Hrvatskoj se više ne može vladati bez Hrvatske seljačke stranke, a još manje protiv nje. Program HSS-a prepoznatljiv je za svakog čovjeka, osobito naše poljodjelce, obrtnike, poljodjelske stručnjake, za naše selo jer seljaštvo je i danas temeljitelj hrvatske narodne samobitnosti. HSS prije svega zastupa interese seljaka i sela i svih onih koji su od njih potekli, a u selu zadržali svoje korijenje i interese. HSS je izraz njihovih pogleda na svijet duboko utemeljenih na radu, moralu i vjeri.

Dom i obitelj – osnova nauka **braće Radić**. Hrvatska seljačka stranka zasniva i razvija kulturnu politiku u Hrvatskoj na vrijednostima tradicionalne seljačke kulture, kao i na priznatim stručnim, znanstvenim i umjetničkim ostvarenjima pojedinaca i skupina. Na tim temeljima HSS će razvijati i učvršćivati svijest o vlastitom narodnom umijeću i stvaralaštvu putem **SELJAČKE SLOGE** te poticati sva nastojanja da se u materijalni i duhovni život našeg naroda ugrađuju nove spoznaje i nove provjerene naše i svjetske vrijednosti.

Obiteljsko gospodarstvo – temelj materijalnog blagostanja

Za Hrvatsku seljačku stranku obiteljsko gospodarstvo je temelj materijalnog blagostanja. Hrvatska raspolaže panonskom i mediteranskom zemljom, kopnom i morem, poljodjelstvom i turizmom... sposobnim i marljivim

¹³⁷ „Hrvatska seljačka stranka, Slijedite nas“, *Posavska Hrvatska*, br. 4 (32), 29. siječnja 1993., str. 8.

ljudima i zato HSS od toga bogatstva želi stvoriti puni gospodarski sklad: prirodno je gospodarsku djelatnost njegovati u okvirima obiteljskog gospodarstva.

HSS se zalaže za jednaku kvalitetu života na selu i u gradu. Cjelokupni hrvatski životni prostor, od zaselka do velegrada, treba oplemeniti da bude pogodan za svestranu privrednu aktivnost i svakome poželjan za podizanje obiteljskog doma. Stranka se posebno zalaže za gospodarsku, političku, kulturnu, prometnu i svaku drugu ravnotežu između gradske i seoske sredine.

HSS nije samo seljačka stranka – HSS pripada svima

Ova stranka nije samo seljačka stranka jer HSS pripada svima. HSS je oduvijek okupljala i zastupala sve koji rade, pošteno stječu i brane svoje vlasništvo: seljake, male i srednje posjednike, obrtnike i pripadnike slobodnih zanimanja: HSS će opet imati svoj Hrvatski radnički savez za zaštitu interesa radnika, činovništva i inteligencije.

Radićevski seljački nauk temelji se na poštivanju i obrani slobode, mira, čovječnosti, građanskih prava i socijalne pravice. To su vrijednosti od jednake važnosti za sve slojeve naroda. Radićevska načela socijalne pravice i solidarnosti bitan su dio programa HSS-a koji se zalaže za napredno radno i socijalno zakonodavstvo (uključujući kolektivne ugovore), koje bi zaštitilo seljake, radnike, umirovljenike, nezaposlene i nemoćne.

Hrvatska seljačka stranka obnovila je **Gospodarsku slogu** koja ponovo veoma uspješno pomaže selu i seljaku, ubrzano se širi i bit će opet snažna poluga hrvatske gospodarske i socijalne politike. Povezivanje panonske i mediteranske poljoprivrede – to je naša gospodarska snaga.

HSS – Moderna stranka

Kao moderna stranka HSS u svom programu ističe poduzetnički duh i razboritost gospodarenja u privatnom vlasništvu. HSS vidi sadašnje stanje i nedostatke i predlaže praktična rješenja. HSS je za slobodno gospodarstvo, ali i protiv njegove zlouporabe. Imajući politički monopol vladajuća stranka sustavno osvaja gotovo svu privredu, manipulira osiromašenima, zaposlenima i nezaposlenima, proširuje svoju vladavinu nad medijima, a što sve prijeti povratkom na samostalnost i samovolju.

HSS je za neodgodivu denacionalizaciju i privatizaciju svih zemljišta i drugih nekretnina po tradicionalnim normama morala, nasljednog prava i suvremene porezne prakse. HSS odlučno zahtijeva privatizaciju poduzeća nastalih pod bivšim režimom. Pri privatizaciji voditi treba računa o stečenim i zatečenim pravima svih zaposlenih. Mjerama ekonomske politike i debirokratizacijom administracije valja poticati stvaranje i razvitak privatnih poduzeća u gradu i na selu.

Ukinuti crne fondove

HSS se zalaže za ukidanje crnih fondova. Sve širi narodni slojevi, a posebno prognanici, dolaze u tragično socijalno stanje. Istodobno se iz tajnih državnih fondova troši bez nadzora javnosti. HSS traži da se objelodane tzv. „izvanbudžetske bilance“ i uključe u javne proračune iz kojih će biti jasno koja su sredstva za pokriće tekućih potreba javnih vlasti i ustanova, a koliki je socijalni proračun za sve druge javne potrebe. Tako bi se potakla široka nacionalna solidarnost domovine i iseljništva, a smanjilo bi se prekomjerno zahvaćanje poreznih vlasti u prihode fizičkih i pravnih osoba.

HSS zahtijeva da se Narodna banka podvrgne isključivoj kontroli Sabora, a poslovne banke neka se privatiziraju i transformiraju. Tako će se građanima i privredi osigurati valjan domaći novac, nezaobilazni preduvjet svake normalne privrede, trgovine s inozemstvom, dobivanja javnih i privatnih inozemnih kredita i jedan način da se nađe povoljno rješenje za „staru deviznu štednju“.

HSS zahtijeva da se reformira sustav poslovnih banaka pri čemu će podupirati inicijative za stvaranje samostalne bankarske mreže po cijeloj Hrvatskoj. U gotovo stoljetnoj borbi HSS se opredijelila za parlamentarni ustroj Republike Hrvatske s podjelom vlasti na zakonodavnu, sudsku i izvršnu, i s predsjednikom Republike odgovornim Saboru.

Program Hrvatske seljačke stranke vjekovno je iskustvo svjesnih, marljivih i poštenih ljudi. To će uvijek i ostati i zato povjerite svoj glas na izborima Hrvatskoj seljačkoj stranci jer to je Vaša stranka.

Kandidati HSS za Županijski dom Sabora

Nositelj liste Hrvatske seljačke stranke u Brodsko – posavskoj županiji za izbor zastupnika u Županijski dom Sabora je dipl. inž. polj. **Andelko (ŽELJKO) GABRIĆ** iz Slavenskog Broda koji je ujedno i prvi kandidat, dok je kandidat za zamjenika dr. **JOSIP ČEOVIĆ** iz Slav. Broda. Drugi kandidat je **FRANJO PESIĆ** iz Slav. Broda, zamjenik **BRANKA MIHIĆ** iz Slav. Broda, a treći kandidat je dipl. inž. geod. **DAMIR ŠPOLJARIĆ** iz Slav. Broda i zamjenik **IZABELA TUBIĆ**, dipl. inž. iz Slav. Broda.

Kandidati HSS-a za Gradsko vijeće

Za Gradsko vijeće grada Slav. Broda kandidati HSS-a su: dipl. oec. STJEPAN FILIPOVIĆ, dipl. inž. FRANJO NAJHAJZLER, inž. IVO LEKO, dipl. inž. STJEPAN VERHAS, ANTUN-ZVONIMIR BALEN, Marija GABRIĆ, dipl. prav. ĐURO SIMIĆ, KATA FILIPOVIĆ, BRANKO DRINOVAC, JOSIP NJERŠ, RUŽICA BASTA, ANTE AUŠIĆ i ANA HAS.

Kandidati HSS-a za Županijsku skupštinu

Kandidati HSS-a za Županijsku skupštinu su: dipl. vet. **Mato DORIĆ**, dipl. inž. polj. **Anđelko (Željko) GABRIĆ**, dipl. inž. **Ljubica LALIĆ**, dipl. vet. **Đuro GJURČEVIĆ**, **Antun BERAKOVIĆ** iz Oprisavaca, **Nikola Bogdanović** iz Vrpolja, **Đuro NERETLJAK** iz Gundinaca, **Ivan JAGODAR** iz Slav. Kobaša, **Luka VUKOVAC** iz Divoševaca, **Mirko TUŠINEC** iz Slav. Broda, **Pavo KOVAČEVIĆ** iz V. Kopanice, **Josip ĐURAŠINOVIĆ** iz D. Andrijevac, **Ivan JAKOBOVIĆ** iz Čajkovaca, **Franjo VIDIĆ** iz V. Kopanice, **Juro TERZIĆ** iz Svilaja, **Franjo KOZLOVIĆ** iz V. Kopanice, **Petar MARINIĆ** iz Gundinaca, **Josip ČULETIĆ** iz Slav. Kobaša, **Izabela BELIĆ**, dipl. inž. iz Slav. Broda i **Branka MIHIĆ** iz Slav. Broda.

Prilog br. 3

*Predstavljanje i politički program Hrvatske demokratske zajednice (HDZ) za lokalne izbore te izbore za Županijski dom Sabora Republike Hrvatske u Brodsko – posavskoj županiji.*¹³⁸

IZBORNI PROGRAM HDZ BRODSKO – POSAVSKE ŽUPANIJE

HDZ nudi program i jamstvo da svoju Hrvatsku izgradi kao zemlju punih građanskih sloboda i istinske demokracije

Strateški programski ciljevi na razini RH su već ostvareni:

- suverenu i neovisnu RH
- hrv. vojsku
- hrv. policiju
- višestranački parlamentarni sustav
- zaštita priv. vlasništva poduzetničke inicijative
- zaštita građanskih socijalnih, etničkih i kulturnih prava svim građanima RH

Program HDZ-a na razini Brodsko – posavske županije, a velikim dijelom već u toku realizacije, nudi sljedeće:

1. Što brže oslobađanje okupiranih područja Brodsko – posavske županije i hitan povratak prognanih i izbjeglih na njihova prebivališta,

¹³⁸ „Izborni program HDZ Brodsko – posavske županije“, *Posavska Hrvatska*, br. 5 (33), 5. veljače 1993., str. 20.

2. Uz podršku hrv. banaka, međunarodnih financijskih ustanova i inozemnih ulagača obnova svih ratom razorenih i teško oštećenih
 - obiteljskih objekata
 - infrastrukturnih objekata
 - ind. kapaciteta
 - sakralnih i kulturnih objekata
3. Putem državnih i žup. institucija, do kraja voditi brigu o obiteljima poginulih u domovinskom ratu, invalidima domovinskog rata i socijalnoj skrbi svih kategorija socijalno ugroženih.
4. Brodsko – posavsku županiju povezati sa drugim županijama i sličnim regijama u Europi i svijetu, a posebno sa županijama turističkih područja Hrvatske. Omogućiti plasman poljoprivredno – prehrambenih proizvoda na ta područja uz deviznu participaciju našim poljoprivrednim proizvođačima.
5. Objediniti i staviti na raspolaganje županiji sve prirodne izvore i potencijale.
6. Objedinjavanje šumskog kompleksa Slav. Broda i Nove Gradiške u jedinstveni šumski fond Brodsko – posavske županije, i time ostvariti snažnu sirovinску osnovu za drvenu industriju „Slavonija“, „Oriolik“, DIK Nova Gradiška.
7. Utvrditi zajedničke interese uz mogućnost boljeg iskorištavanja kapaciteta metalnog kompleksa holdinga „Đuro Đaković“ i TANG Nova Gradiška.
8. Početak radova u 1993. godini na plinifikaciji Brodsko – posavske županije. Kako je plin energent budućnosti, već su u tijeku pregovori sa inozemnim partnerima za kreditiranje lokalne plinifikacije i sredstva za dovod mreže od Našica do Slavenskog Broda, od 20. milijuna dolara, su već osigurana sa partnerom INA – Zagreb, a radovi započinju u proljeće 1993. godine.
9. Svršetak izgradnje motela na veznoj cesti kapaciteta 100 ležaja „B“ kategorije. Sredstva od 5 milijuna DEM su već osigurana.
10. Poslovnu jedinicu PBZ osamostaliti i omogućiti da visinom kapitala ostvari potrebe Brodsko – posavske županije. U tijeku 1993. godine otvaranje ekspoziture u Novoj Gradiški „Posavska banka“.
11. Uspostava carinskog sjedišta, što će omogućiti nova radna mjesta i bolje usluge, te razvoj ugostiteljskih i trgovačkih objekata u blizini graničnih prijelaza.
12. Za poljoprivredu i stočarstvo u pripremi je poseban opširan elaborat.

Posebne naznake u tom elaboratu su:

- gradnja dvije mini-mljekare,
- izgradnja tvornice stočne hrane,
- izgradnja tvornice za preradu voća i povrća,
- izgradnja klaonice.

Povećanje stočnog fonda kao i povećanje kapaciteta u voćarstvu gdje su prvi rezultati već ostvareni. Povezivanje sa turističkim regijama u Hrvatskoj i Europi u cilju izvoza hrane na temelju dugoročnog programa.

13. Po uvjetima života i standarda slavonsko selo približiti gradu.

DO SADA JE IZGRAĐENO:

- vodovod (Vrpolje, Čajkovci, Klokočevik, Glogovica, Sibirj i Stari Slatinik),
- ceste (Sredanci, Ravan – Brčino, Grgurevići, Donji Slatnik, Zdenci i cesta br 17 od Čaglina do Slavanskog Broda),
- društveni domovi, izgrađeno ili obnovljeno 10 domova,
- zdravstvene ambulante – izgrađene ili obnovljene 4 ambulante,
- sakralni objekti, sanirane ratom uništene tri crkve.

HDZ u slavonskom selu vidi hrvatsku prošlost i HRVATSKU BUDUĆNOST, i nastavit će i dalje sa razvojem sela.

HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA SLAVONSKI BROD VIDI KAO GRAD BANKARSTVA, BIZNISA, PODUZETNIŠTVA. GRAD KOJEM ĆE GRAVITIRATI VIŠE OD 500.000 LJUDI, U KOJEM ĆEMO RAZVITI RIJEČNU LUKU KOJA JE PO PROMETU ROBA TREĆA U HRVATSKOJ. POLOŽAJ BRODA KAO RASKRIŽJA SVJETSKIH PUTNIH PRAVACA ISTOKA I ZAPADA, CESTOVNIH I ŽELJEZNIČKIH, OMOGUĆIT ĆE BRODU DA BUDE ISTINSKO SREDIŠTE ŽUPANIJE I REGIJE.

Prilog br. 4

*Poimenični sastav zastupnika Županijske skupštine Brodsko – posavske, gradskih vijećnika Slavenskoga Broda i Nove Gradiške prema njihovoj stranačkoj pripadnosti (po izbornim jedinicama te sa stranačkih lista), nositelja izvršne vlasti te sumarni iskaz vijećnika izabranih u općinska vijeća prema stranačkoj pripadnosti u izborima 7. veljače 1993. godine.*¹³⁹

Županijska skupština Brodsko – posavska (40 zastupnika)

HDZ (30) – dipl. oec. Petar Antunović, mr. sc. dr. Ivica Balen, Zvonko Bešlić, inž. Željko Bigović, Slavko Bilandžija, Vlatko Blekić, dipl. ecc. Gordan Čuk, dipl. inž. Miroslav Čupić, dr. Dragutin Došen, dipl. inž. Ivan Duvnjak, prof. Šimo Đurđević, Mile Golubić, Zdenko Gorup, dipl. inž. Tomo Janković, Marijan Jerković, Krešimir Kastmiller, dipl. iur. Ante Klarić, dr. Ivica Marković, dipl. vet. Zvonko Matijević, dipl. oec. Mato Modrić, dipl. soc. Frano Piplović, dr. sc. Antun Pitlović, Vladimir Plavac, dipl. inž. Zdravko Skelac, Zdravko Sočković, dipl. inž. Jelka Sokić, dipl. iur. Mato Šimunović, dipl. iur. Mirko Tomac, Marko Vinarić, Tomislav Vlaović.

HKDS–HNS (1) – dr. Marko Perković.

HSLs (5) – dr. Ivan Bagarić, dr. Josip Barišić, dipl. iur. Ivan Opačak, dipl. oec. Milan Stanić, dipl. inž. Ivan Višić.

HSS (3) – dipl. vet. Mato Dorić, dipl. inž. Anđelko Gabrić, dipl. iur. Ljubica Lalić.

SDP (1) – Jerko Zovak.

¹³⁹ Stručna sprema, odnosno titule svih osoba koje se navode u prilogu, odnosno ranije u tekstu preuzete su u izvornom obliku iz korištenih izvora. Prilog o zastupnicima izabranim u Županijsku skupštinu, potom vijećnicima Slavenskoga Broda i Nove Gradiške te sumarni iskaz kandidata izabranih u općinska vijeća prema njihovoj stranačkoj pripadnosti na području Brodsko – posavske županije kao i nositelja izvršne vlasti nastao je prema: „Rezultati glasanja u Brodsko – posavskoj županiji“, *Posavska Hrvatska*, br. 6 (34), 12. veljače 1993., str. 2 – 5; „Konstituirana Županijska skupština“, *ISTO*, br. 15 (43), 16. travnja 1993., str. 2.; „Gradsko vijeće grada Slav. Broda, U tolerantnoj i opuštenuj atmosferi“, „Konstituiranje Gradskog vijeća grada N. Gradiške, Izbor gradonačelnika odgođen“, *ISTO*, br. 16 (44), 23. travnja 1993., str. 2, 4.; „Održana sjednica Županijske skupštine, Prvi podžupan Mirko Tomac“, *ISTO*, br. 23 (51), 11. lipnja 1993., str. 4; „Vijećnici Gradskog vijeća izabrali Privremeno gradsko poglavarstvo“, *ISTO*, br. 25 (53), 29. lipnja 1993., str. 3; „Privremeno Županijsko poglavarstvo“, *ISTO*, br. 27 (55), 9. srpnja 1993., str. 2; „Sa sjednice Gradskog vijeća Nova Gradiška“, *ISTO*, br. 32 (60), 13. kolovoza 1993., str. 2; „Rezultati izbora“, *NG Revija*, br. 2, travanj 1993., str. 4 – 5; Izbor člnika grada i općina“, *ISTO*, br. 3, lipanj 1993., str. 5.; „Brodsko – posavska županija, Bez većih uzbuđenja“, „Nova Gradiška, Izbor člnih ljudi“, *Glas Slavonije*, br. 14.736, 16. travnja 1993., str. 9 – 10; „Slavonski Brod, Izbran gradonačelnik“, *ISTO*, br. 14.737, 17. travnja 1993., str. 8.

Izvršna vlast: dr. Jozo Meter (HDZ, župan), dožupani: dipl. iur. Mirko Tomac (HDZ) i dipl. oec. Marijan Štefanac (HDZ). Dipl. ing. Željko Bigović (HDZ, predsjednik Županijske skupštine) te dopredsjednici: dipl. oec. Gordan Ćuk (HDZ).

Županijsko poglavarstvo: dr. Jozo Meter (HDZ), dipl. iur. Mirko Tomac (HDZ), dipl. oec. Marijan Štefanac (HDZ), dipl. ing. Zdravko Miletić (gospodarstvo i poduzetništvo), dipl. iur. Stjepan Došlić (uprava), dipl. ing. arh. Mato Mrković (zaštita okoliša, graditeljstvo i urbanizam), mr. Gabrijel Sentić (HDZ, financije), Šimo Đurđević (HDZ, prosvjeta, kultura i sport), dipl. iur. Mirna Lončar (zdravstvo, socijalna skrb, zaštita civilnih i vojnih invalida i žrtava domovinskog rata), dipl. ing. geod. Davorin Špoljarić (HSS, imovinsko – pravni i katastarski poslovi), mr. Dubravko Viduč (poljoprivreda i poduzetništvo), dipl. iur. Vitomir Đaković (obrana) te po funkciji dipl. krim. Jakob Bukvić (načelnik Policijske uprave Brodsko – posavske).

Gradsko vijeće Slavanskoga Broda (26 vijećnika)

HDZ (16) – Mirko Bilešić, Ivan Blaževac, Željko Boček, dipl. prav. Miroslav Bračun, Ivan Cindrić, Željko Čeglaj, dipl. ing. Branimir Janković, Ivan Jurjević, dipl. inž. Luka Klaić, Blažan Lovrić, prof. Zvonimir Markotić, Ivo Nagy, Šimo Odobašić, Krunoslav Štefančić, dipl. oec. Tomislav Udovičić, dr. Mato Vukelić.

HKDS–HNS (1) – Petar Katalinić.

HSLs (6) – dipl. inž. Niko Bošković, dipl. inž. Željko Ivandić, dipl. prav. Gordana Mesić, dipl. ing. Tomislav Ninčević, dipl. inž. Darko Palenkić, Mario Stojanović.

HSS (1) – dipl. oec. Stjepan Filipović.

SDP (2) – dipl. prav. Željko Rački, dipl. polit. Božidar Bader.

Izvršna vlast: dr. Mato Vukelić (HDZ, gradonačelnik), dogradonačelnici: Zvonimir Markotić (HDZ) i Petar Katalinić (HNS). Dipl. oec. Tomislav Udovičić (HDZ, predsjednik Gradskoga vijeća) te dopredsjednici GV-a: dipl. iur. Miroslav Bračun (HDZ) i Mirko Stojanović (HSLs).

Gradsko poglavarstvo: dr. Mato Vukelić (HDZ), Zvonimir Markotić (HDZ), Pero Katalinić (HNS), dipl. ing. Petar Šimić (stambeno-komunalne

djelatnosti), dipl. ing. Ratko Lovrić (urbanizam, graditeljstvo), Štefica Šarčević (HDZ, socijalna politika), mr. Mato Artuković (HDZ, društvene djelatnosti), mr. Damir Grbavac (ekonomija, financije, pretvorba vlasništva).

Gradsko vijeće Nove Gradiške (26 vijećnika)

HDZ (11) – Antun Brozović, dr. Igor Ferenčina, mr. Davorin Lukač, Žarko Matijašević, Zdenko Mokricki, Ivo Petranović, Milan Prpić, dipl. ing. arh. Miroslav Prpić, Alojz Sokić, Ante Šolić, Željko Valešić.

HKDU (2) – dr. Marijan Glavaš, dr. Stjepan Kovačević¹⁴⁰.

HNS (2) – dipl. ing. Željko Blazina, dr. Petar Žagar.

HSLs (2) – dipl. polit. Krešimir Bošnjak, akad. slikar Željko Subić.

NEZAVISNI (9) – Krešimir Baković, Milan Gašparović, Stjepan Ivanišević, Milan Krpan, Ivan Schumacher, Josip Stanešić, Emil Tomić, Matej Vidošić, Srećko Žemba.

Izvršna vlast: Ante Šolić (HDZ, gradonačelnik), dipl. ing. Željko Blazina (HNS, dogradonačelnik), Marijan Glavaš (HKDU, predsjednik Gradskoga vijeća) te Krešimir Baković (Nezavisni vijećnik, dopredsjednik GV-a).

Gradsko poglavarstvo: Ante Šolić (HDZ), dipl. ing. Željko Blazina (HNS), Vladimir Matošević (HDZ, gospodarstvo), Milan Gašparović (Nezavisni, obrtništvo), Stanislav Pajdić (HSLs, komunalni poslovi i infrastruktura), Željko Grganić (HSLs, financije), Josip Trtanj (Nestranački, opća uprava i zajednički poslovi) te Josip Ostić (HDZ, prosvjeta, kultura i sport).

¹⁴⁰ Navodi se i kao S. Kapetanić, „Rezultati izbora, Gradsko vijeće“, *NG Revija*, br. 2, travanj 1993., str. 4.

Općine (22) s područja Brodsko – posavske županije

<i>Sumarni iskaz izabranih vijećnika prema njihovoj stranačkoj pripadnosti (birano po 16 vijećnika)¹⁴¹</i>								
Stranke Općine	HDZ	HKDS i HNS	HKDU	HNS	HSLs	HSS	NEZ. KAN.	SDP
Bebrina	8	8	-	-	-	-	-	-
Brodski Stupnik¹⁴²	8	3	-	-	-	-	-	-
Cernik	16	-	-	-	-	-	-	-
Davor	9	-	4	3	-	-	-	-
Donji Andrijevi	9	1	-	1	-	5	-	-
Garčin	12	-	-	-	-	3	1	-
Gornji Bogićeveci	12	-	-	-	-	-	4	-
Gundinci	8	-	-	-	-	8	-	-
Klakar	10	1	-	-	-	5	-	-
Nova Kapela	14	-	-	-	2	-	-	-
Okučani¹⁴³	-	-	-	-	-	-	2	-
Oprisavci	7	-	-	-	-	9	-	-
Oriovac	12	1	-	1	-	2	-	-
Podcrkavlje	13	-	-	-	-	3	-	-
Rešetari	9	-	7	-	-	-	-	-
Sibinj	13	3	-	-	-	-	-	-
Slavon. Šamac	14	2	-	-	-	-	-	-
Stara Gradiška	16	-	-	-	-	-	-	-
Staro Petrovo Selo	9	-	-	-	-	-	7	-
Vel. Kapanica	7	-	-	-	-	9	-	-
Vrbje	16	-	-	-	-	-	-	-
Vrpolje	7	-	-	-	-	9	-	-
UKUPNO	229	19	11	5	2	53	14	0

¹⁴¹ Poimenične popise izabranih vijećnika prema njihovoj stranačkoj pripadnosti kao i nositelje izvršne vlasti vidi u: „Rezultati glasovanja u Brodsko – posavskoj županiji“, *Posavska Hrvatska*, br. 6 (34), 12. veljače 1993., str. 2 – 5; „Općinska vijeća“, „Konstituirana općinska vijeća“, ISTO, br. 16 (44), 23. travnja 1993., str. 5 – 7; „Druga sjednica Općinskog vijeća Stara Gradiška, Izabran načelnik i njegov zamjenik“, ISTO, br. 18 (46), 7. svibnja 1993., str. 2; „Gundinci dobili načelnika“, ISTO, br. 19 (47), 14. svibnja 1993., str. 2; „Oprisavci, Nepotpuno poglavarstvo“, ISTO, br. 28 (56), 16. srpnja 1993., str. 4; „Rezultati izbora“, *NG Revija*, br. 2, travanj 1993., str. 4 – 5; „Povjerenik Vlade Republike Hrvatske u općini Okučani, Ante Šolić“, ISTO, br. 4, kolovoz 1993., str. 4; „Nova Gradiška, Izbor čelnih ljudi“, *Glas Slavonije*, br. 14.736, 16. travnja 1993., str. 10.

¹⁴² Izabrano 11 vijećnika.

¹⁴³ Izabrana samo dva vijećnika.

Izvršna vlast u općinama (abecednim redoslijedom):

Bebrina: -. ¹⁴⁴

Brodski Stupnik: Ivan Hećimović (HDZ, načelnik), Stjepan Javor (HDZ, donaćelnik), Mijo Jurišić (HNS, predsjednik Općinskoga vijeća) te Jakob Pitlović (HNS, dopredsjednik OV-a).

Cernik: Nikola Jugović (HDZ, načelnik), Milan Babić (HDZ, donaćelnik), Mato Ordanić (HDZ, predsjednik Općinskoga vijeća) te Ivan Tadić (HDZ, dopredsjednik OV-a).

Davor: Alojz Jakirčević (HDZ, načelnik), Željko Burazović (donaćelnik), Ivica Marjanović (HDZ, predsjednik Općinskoga vijeća) te Vinko Vitolić (HDZ, dopredsjednik OV-a).

Donji Andrijevi: Stjepan Županić (HDZ, načelnik), Zdravko Hrستیć (HDZ, donaćelnik), Martin Đurinec (HDZ, predsjednik Općinskoga vijeća) te Stipe Brekalo (HNS, dopredsjednik OV-a).

Garčin: Josip Oljenik (HDZ, načelnik), Marija Benaković (HDZ, donaćelnica), Marko Martić (HDZ, predsjednik Općinskoga vijeća) te Marko Gabrić (HSS, dopredsjednik OV-a).

Gornji Bogićevci: Ante Orešić (HDZ, načelnik), Zlatko Bunjevac (HDZ, donaćelnik), Slavko Ribarić (HDZ, predsjednik Općinskoga vijeća) te Jadranka Bačić (HDZ, dopredsjednica OV-a).

Gundinci: Mijo Kokanović (HDZ, načelnik), Marijan Lucić (HDZ, donaćelnik), Stjepan Užarević (HDZ, predsjednik Općinskoga vijeća) te Tomo Karavidović (HSS, dopredsjednik OV-a).

Klakar: Niko Pavić (HDZ, načelnik), Antun Baričić (HDZ, donaćelnik), Franjo Stanić (HDZ, predsjednik Općinskoga vijeća) te Antun Deanović (HSS, dopredsjednik OV-a).

Nova Kapela: Ante Krolo (HDZ, načelnik), Milan Rajković (HDZ, donaćelnik), Žarko Butina (HDZ, predsjednik Općinskoga vijeća) te Ivan Prpić (HDZ, dopredsjednik OV-a).

Okučani: Čelnici nisu izabrani jer su izabrana samo dva vijećnika. Vlada RH je povjerenikom za općinu Okučane imenovala novogradiškog gradonačelnika Antu Šolića.

Oprisavci: Matija Trepšić (HSS, načelnik), Franjo Rečić (HSS, donaćelnik), Ivan Rukavina (HSS, predsjednik Općinskoga vijeća) te Antun Dorić (HSS, dopredsjednik OV-a).

Oriovac: Marijan Pandurić (HDZ, načelnik), Mato Tustanić (HDZ, donaćelnik), Stjepan Pišonić (HDZ, predsjednik Općinskoga vijeća) te Anto Kereković (HDZ, dopredsjednik OV-a).

¹⁴⁴ Na temelju dostupnih izvora i literature nismo uspjeli rekonstruirati izvršnu vlast općine Bebrina.

Podcrkavlje: Miroslav Jarić (HDZ, načelnik), Drago Alković (HDZ, donaćelnik), Mišo Hip (HDZ, predsjednik Općinskoga vijeća) te Blaž Vučević (HDZ, dopredsjednik OV-a).

Rešetari: Alojz Kovačević (HKDU, načelnik), Vlado Majetić (HDZ, donaćelnik), Ivica Klepić (HDZ, predsjednik Općinskoga vijeća) te Vlado Bizjak (HDZ, dopredsjednik OV-a).

Sibinj: Ivica Stipetić (HDZ, načelnik), Franjo Babić (HDZ, donaćelnik), Dragutin Ljubičić (HDZ, predsjednik Općinskoga vijeća) te Miro Majetić (HDZ, dopredsjednik OV-a).

Slavonski Šamac: Antun Branković (HDZ, načelnik), Antun Janković (HDZ, donaćelnik), Ivo Butumović (HDZ, predsjednik Općinskoga vijeća) te Ivan Ivešić (HDZ, dopredsjednik OV-a).

Stara Gradiška: Mihajlo Matokanović (HDZ, načelnik), Mato Kikić (HDZ, donaćelnik), Antun Gagulić (HDZ, predsjednik Općinskoga vijeća) te Marko Paušić (HDZ, dopredsjednik OV-a).

Staro Petrovo Selo: Ivan Brnić (HDZ, načelnik), Ivan Lekić (Nezavisni, donaćelnik), Stjepan Pavković (HDZ, predsjednik Općinskoga vijeća) te Ivan Dragić (Nezavisni, dopredsjednik OV-a).

Velika Kopanica: Željko Vukašinović (HSS, načelnik), Tomo Matasović (HSS, donaćelnik), Marinko Ašperger (HSS, predsjednik Općinskoga vijeća) te Željko Ilakovac (HDZ, dopredsjednik OV-a).

Vrbje: Stjepan Stipić (HDZ, načelnik), Stjepan Mičević (HDZ, donaćelnik), Slavko Karakašić (HDZ, predsjednik Općinskoga vijeća) te Stjepan Štivičić (HDZ, dopredsjednik OV-a).

Vrpolje: Marko Ančić (HSS, načelnik), Andrija Zmaić (HSS, donaćelnik), Mirko Funarić (HSS, predsjednik Općinskoga vijeća) te Adam Ištoković i Ivo Kotarac (oba HSS, dopredsjednici OV-a).

Prilog br. 5

S obzirom na neizvjesnu situaciju i par održanih izbora gradonačelnika Nove Gradiške ovdje donosimo programe i obrazloženja suprotstavljenih kandidata, odnosno Ante Šolića (HDZ) i Ivana Schumachera (Nezavisni kandidat). Iz tekstova je vidljivo na što su kandidati stavili naglasak te što su poručili građanima (biračima) Nove Gradiške o svome predstojećem radu ukoliko budu izabrani na mjesto gradonačelnika.

ZAJEDNIČKO DJELOVANJE PRAVOG TIMA¹⁴⁵

Na sjednici Privremenog Izvršnog odbora HDZ za grad Nova Gradiška kao kandidat za gradonačelnika grada Nova Gradiška istaknut je ANTE ŠOLIĆ. Donosimo njegov prijedlog programa rada gradonačelnika i Gradskog vijeća.

1. ORGANIZACIJA GRADSKOG VIJEĆA: Gradsko vijeće kao vrhovni organ vlasti u gradu mora imati određeni status, tj. gradski vijećnici moraju uživati povjerenje i stranaka koje su ih izabrale, odnosno samih građana Nove Gradiške.

2. GRADSKO POGGLAVARSTVO: Kao nositelj upravnih funkcija grada mora biti sastavljeno od sposobnih, mladih profesionalaca i to u pravom smislu riječi, jer će biti nositelji ove upravne jedinice grada, odnosno pružati će pravnu pomoć pri formiranju i djelovanju novoosnovanih općina na području općine Nova Gradiška. Gradsko poglavarstvo mora se odlučiti za kompletnu modernizaciju upravnih funkcija prema Županiji Slavonski Brod, kao svom središtu, odnosno prema novoosnovanim općinama na području općine Nova Gradiška. Djelovanje gradskog poglavarstva mora se osjetiti u svakom segmentu života građanina, odnosno kroz rješavanje njihovih zahtjeva. Ako bi ovaj program bio prihvaćen, jedan od njegovih podprograma odnosio bi se upravo na taj dio.

3. KOMUNALNI USTROJ GRADA: a) Za pravovaljano funkcioniranje grada nužno je ustanoviti za gradsko područje generalni urbanistički plan, te provedbene urbanističke planove. (Financiranje istih predlaže se na način tako da zainteresirani financiraju tu izradu prema dijelovima grada na kojima se iskaže interes, bez obzira da li se radi o trgovini ili industrijskim pogonima).

b) Završetak kanalizacije – za pravilno funkcioniranje grada potrebno je staviti točku na „i“ na ovaj problem i u budućnosti održavanje kanalizacije ponuditi kao koncesiju.

¹⁴⁵ „Ante Šolić kandidat HDZ-a za gradonačelnika“, *NG Revija*, br. 2, travanj 1993., str. 4.

c) Privatizacija postojećih društvenih firmi koje se bave komunalnim uslugama, tako da učešće pojedinaca u novoformiranim firmama bude i praktično vidljivo u realizaciji, a ne da se dozvoli da pojedinci iskorišćuju zajednički formiranu masu sredstava.

d) Ostvarivanje mini programa, obrađivanje poljoprivrednih parcela na rubu grada građanima koji su subvencionirani kao stanari, te na taj način ostvarivanje začetka poboljšanja njihovog načina življenja.

4. RJEŠAVANJE PITANJA PROGNIKA: a) Točna evidencija prognanih i stvarna pomoć – pravilnim pristupom omogućiti prognanicima uključivanje u sve vidove aktivnosti, od zapošljavanja, preko sređivanja socijalnog statusa građana koji su ovim ratom izgubili dio porodice ili imovinu. Točna evidencija je bitna kako bi se moglo točno utvrditi što je i u kom vremenu učinjeno.

b) Vraćanje prognanika – grad je prihvatio 80% prognanih sa zapadnog dijela općine i zato se u ovom prijedlogu programa traži da vlada RH nametne UNPROFOR-u da se prognanici vraćaju u Donji i Gornji Varoš pod njihovom zaštitom jer su tu sačuvani objekti. Smatram da se problem rješava jedino na taj način.

5. GOSPODARSTVO: a) Zanatstvo – Grad Nova Gradiška svoje osnivanje zahvaljuje prvim cehovskim udruženjima na ovom području. Predlažem da se osnuju posebna gradska područja koja bi bila stimulirana manjim porezima. Tu bi se osnivali novi zanatski centri. Isti prijedlog bih proširio i na zapadni dio općine.

b) Poljoprivreda – grad kao cjelina neće imati toliko poljoprivrednog zemljišta, ali će biti centar u kojem će se odvijati razmjena novca i dobara. Predlažem osnivanje Poljoprivredne kreditne banke koja bi u suradnji s obnovljenim poljoprivrednim zadrugama (ugaslim 50-tih godina) uspjela realizirati želje poljodjelaca i dovesti do konkurencije banaka, koja je nužno potrebna, jer bi se time pored Obrtničke i Zagrebačke banke pojavila i Poljoprivredna banka ili štedna zadruga. To je i trend u RH.

c) Industrija i trgovina – prijedlog industrije i trgovine ide zajedno jer naši kvalitetni predstavnici u industriji mogu na kvalitetan način povući trgovinu. Nova Gradiška kao industrijski centar uz prometnu povezanost sa Savom, željeznicom i auto-putom ima neiskorištene mogućnosti. Uz istočnu zaobilaznicu postoji mogućnost otvaranja slobodnih carinskih, industrijskih i trgovačkih zona.

d) Šumarstvo – tradicija postoji i treba vratiti centar šumarstva u Novu Gradišku, ali i omogućiti općinama Nova Kapela, Vrbje i Cernik da nađu svoje mjesto u obnavljanju i iskorišćavanju šumskog potencijala.

6. SOCIJALNA POLITIKA: Svaki program sadrži socijalnu politiku. Ona sažima sve navedeno i u stvarnosti je treba staviti na prvo mjesto. Zato predlažem:

a) Smanjivanje broja nezaposlenih – to nije fraza. Opet navodim stimulativnu politiku prema obrtnicima i privatnim osobama koje će se baviti poljodjelstvom kroz koncesije kako bi se na taj način, makar i u ovom prijelaznom vremenu, određeni broj ljudi ili stalno ili sezonski zaposlio.

b) Kroz pretvorbu pronalazaženja mogućnosti unutar novih firmi, jer će „Sekulić“ i „TANG“ iz pretvorbe izaći kao specijalne firme za određenu vrstu poslova i zahtijevati stručnu radnu snagu.

c) Socijalna politika – uz zapošljavanje jedna od bitnih stavki je i rješavanje stambenog pitanja. Do danas nemamo kvalitetan prikaz niti korisnika stambenog prostora niti kome je što dano u ove dvije nesretne godine. Nije poznat ni način kako krenuti dalje. Držim da je tu potrebna revizija, čak i ugovora o prodaji stanova jer mešetarenje, koje se spominje, ide isključivo preko leđa najsiromašnijeg sloja građana.

Čitav ovaj program sadrži niz ljudskih komponenti i zahtijeva zajedničko djelovanje jednog pravog tima. Treba računati da samo dobar trener, kvalitetan i provjeren u tom poslu, koji ima organizacijskih sposobnosti, može imati i zadovoljavajući rezultat.

VLAST STAVITI U SLUŽBU GRAĐANA¹⁴⁶

Izborni rezultati za Gradsko vijeće Nove Gradiške bili su iznenađenje za mnoge, napose za članove i simpatizere vladajuće stranke, ali ne i za većinu građana Nove Gradiške. Oni su meni nositelju liste nezavisnih kandidata, dali preko 60% svojih glasova! To je nezavisnima, dakle oporbi, donijelo devet mjesta u Gradskom vijeću, dok su ostale gradske liste dobile ukupno četiri mjesta. Neosporno je, građani Nove Gradiške najveće povjerenje imaju u nas kandidate bez stranačkih iskaznica. No, da li je to dovoljno da ja postanem i gradonačelnik Nove Gradiške? Ili će o tome odlučiti gradski i stranački moćnici i razne političke igre, o kojima novogradiška javnost svakodnevno saznaje nove kombinacije i imena? Uskoro ćemo saznati da li su to bile samo puste želje pojedinaca ili je i nadalje demokracija samo deklarativni pojam naše političke zbilje?

Kao čovjek koji na sve to gledam iz perspektive Zapada, s neposrednim iskustvima o demokraciji i poštivanju volje birača, smatram da ove izborne rezultate mora respektirati i stranka na vlasti jer, ukoliko to onemogućiti, biti će moralni gubitnici i kao takove doživjet će ih većina građana ovoga grada! Građani Nove Gradiške na prošlim izborima su pokazali da nisu samo pasivni politički promatrači, već da su politički osvješćeni i da odgovorno shvaća-

¹⁴⁶ „Ivan Schumacher, Nezavisni kandidat za gradonačelnika Nove Gradiške“, *NG Revija*, br. 2, travanj 1993., str. 5.

ju svoju ulogu u izgradnji demokratske Hrvatske. Prepoznali su da im bolji-tak neće donijeti oni koji se skrivaju iza stranačkih iskaznica. U svom programu ja sam jasno izložio da želim okupiti sve one koji znaju, hoće i mogu podnijeti dio tereta i odgovornost za dobrobit ovoga grada. U ovaj grad koji volim, vratio sam se uvjeren da u njemu ima sposobnih, poštenih i Hrvatskoj odanih ljudi koji još nisu dobili svoju šansu. Ovaj grad, za koji danas s pravom i gorčinom kažemo da je „Bogu iza leđa“, moramo učiniti dostojnim za života čovjeka. Nekada je on to i bio i Novogradišćani su s ponosom izgovarali njegovo ime jer je bio prepoznatljiv kao napredno obrtničko-trgovačko središte. Desetljećima je sustavno i smišljeno uništavan njegov identitet, a nažalost to se nije promijenilo niti nakon uspostave demokratske vlasti u Hrvatskoj. Naši općinski čelnici su brinuli i borili se za „svoje općine“ te su ovaj grad gotovo doveli na nivo mjesne zajednice, o čemu su se čak i hvalili! Duboko sam uvjeren da su građani toga bili svjesni kada su glasovali na ovim izborima. Birači su u meni prepoznali beskompromisnog borca za nezavisnu, slobodnu i demokratsku Hrvatsku jer ja sam se za tu i takvu Hrvatsku borio i tada kada su neki od današnjih „velikih Hrvata“ i glasnogovornika bili miljenici komunističkog režima! Za ovu Hrvatsku naši domoljubi su ginuli diljem Europe i svijeta i njihove žrtve treba pridružiti žrtvama u ovome domovinskom ratu. Duboko se trebamo pokloniti i pred žrtvama Brune Bušića, Stjepana Đurekovića, Mate Kolića, našeg sugrađanina Josipa Senića i inih drugih koje ne smijemo zaboraviti. Zbog njih koje jesam i nisam poznao, kao i svih onih koji su zbog Hrvatske proganjani, osuđivani i zatvarani, zbog ovog grada i ovih ljudi u njemu koje poštivam i volim, ja sam odlučio da ovaj moj povratak bude „post scriptum“ moje emigracije.

Vjerujem da će moja poznanstva u inozemstvu biti od višestruke koristi za Novu Gradišku, a time i za Hrvatsku. Znam da ću uspjeti vratiti poljuljano povjerenje naših ljudi u dijaspori kako bi i nadalje pomagali ublažiti posljedice rata. Iako se nalazimo u području velikog rizika te nije realno očekivati velika ulaganja od strane države niti od stranih ulagatelja, ne smijemo i nadalje pasivno promatrati kako se ostali dijelovi Hrvatske brže razvijaju. Mi moramo izboriti povoljniju poreznu politiku za ulaganja u područjima zahvaćenima ratom, a također moramo izboriti i povoljne kredite koji su neophodni za opstanak ljudi u ovome gradu i u ovome kraju. Ukoliko budem izabran za gradonačelnika, jamčim i obećajem svim građanima da ću zastupati i boriti se za njihove interese, bez obzira na njihove stranačke boje i iskaznice. Moj rad, kao i rad čitave gradske uprave, biti će javan i građani će na javnim tribinama i putem lokalne radio postaje, telefonom iznositi svoja zapažanja, prijedloge, pitanja i kritiku o radu odgovornih osoba lokalne uprave. Moja je namjera gradsku vlast staviti u službu građana i njihovih potreba jer to je onaj presudan korak kojega moramo učiniti, ako želimo priključenje Europi i razvijenom i demokratskom svijetu!

Prilog br. 6

Tablica 1.

<i>Odziv birača i postignuti rezultati u izborima za predsjednika Republike na području općine Slavonski Brod¹⁴⁷</i>				
Izbornih jedinica	Biračkih mjesta	Upisano birača	Izašl o birača	Postotak
1	141	83.301	59.583	71,53 %
Kandidat		Glasova		Postotak
dr. Franjo Tuđman (HDZ)		36.169		60,69 %
Dražen Budiša (HSLŠ)		11.330		19,02 %
dr. Savka Dabčević – Kučar (HNS)		3.927		6,59 %
Dobroslav Paraga (HSP)		3.045		5,11 %
Silvije Degen (SSH)		1.695		2,84 %
Dr. Marko Veselica (HDS)		1.034		1,74 %
dr. Ivan Cesar (HKDS)		969		1,63 %
dr. Antun Vujić (SDSH)		421		0,71 %
Nevažjećih listića		993		1,67 %

Tablica 2.

<i>Odziv birača i postignuti rezultati u izborima za zastupnike u Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske na području općine Slavonski Brod¹⁴⁸</i>				
Općinske liste				
Izbornih jedinica	Biračkih mjesta	Upisan o birača	Izašlo birača	Postotak
1	102	63.080	45.113	71,52 %
Uspjeh pojedinih kandidata				
Kandidat		Glasova		Postotak
Ante Klarić (HDZ)		19.286		42,75 %
Petar Katalinić (HNS)		5.290		11,73 %
Marinko Božić (HSP)		5.142		11,40 %
Milan Stanić (HSLŠ)		4.278		9,48 %
Božidar Bader (SDP)		3.787		8,39 %
Mihael Blaževac (HDS)		3.181		7,05 %
dr. Pejo Samardžić (HKDS)		3.057		6,78 %
Nevažjećih listića		1.092		2,42 %

¹⁴⁷ „Izbori ‘92, Rezultati nedjeljnih izbora u slavonskobrodskoj općini“, *Posavska Hrvatska*, br. 7, 7. kolovoza 1992., Prilog „Izbori ‘92.“, str. 1.

¹⁴⁸ ISTO, str. 3.

Tablica 3.

<i>Odziv birača i postignuti rezultati u izborima za zastupnike u Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske na području općine Slavonski Brod¹⁴⁹</i>				
Državne liste				
Izbornih jedinica	Biračkih mjesta	Upisano birača	Izašlo birača	Postotak
1	104	64.974	45.450	69,95 %
Uspjeh pojedinih lista				
Kandidat		Glasova		Postotak
HDZ		21.000		46,20 %
HSLs		7.594		16,71 %
HNS		3.682		8,10 %
SDP		3.183		7,00 %
HSP		2.591		5,70 %
HKDS		1.361		2,99 %
HDS		1.244		2,74 %
HSS		1.165		2,56 %
Socijalno demokratska unija (SDU)		656		1,44 %
Srpska narodna stranka (SNS)		601		1,32 %
SSH		526		1,16 %
SDH		279		0,61 %
Kršćanska narodna stranka (KNS)		192		0,42 %
Dalm. akcija-Ist. dem. sabor-Riječki dem. savez (DA – IDS – RDS)		163		0,36 %
Hrv. stranka naravnog zakona (HSNZ)		108		0,24 %
Hrvatska republikanska stranka (HRS)		91		0,20 %
Hrvatski državotvorni pokret (HDP)		90		0,20 %
Nevažećih listića		924		2,05 %

Tablica 4.

<i>Odziv birača i postignuti rezultati u izborima za predsjednika Republike na području općine Nova Gradiška¹⁵⁰</i>				
Izbornih jedinica	Biračkih mjesta	Upisano birača	Izašlo birača	Postotak
1		35.996	27.494	76,38 %
Kandidat		Glasova		Postotak
dr. Franjo Tuđman (HDZ)		20.111		73,15 %
Dražen Budiša (HSLs)		2.866		10,42 %
Dobroslav Paraga (HSP)		1.078		3,92 %
Nevažećih listića				

¹⁴⁹ ISTO, str. 4.¹⁵⁰ „Izbori na novogradiškom području, Povjerenje HDZ-u i njegovim kandidatima“, *Glas Slavonije*, br. 14.522, 4. kolovoza 1992., str. 8. Izborna jedinica XI. obuhvaćala je područje općina Nova Gradiška i Novska, a u tablicama su iznijeti dostupni podaci. Zanimljivo je da su na istim stranicama Glasa Slavonije objavljeni kompletni rezultati postignuti na području općine Novska, a za područje općine Nova Gradiška su dani samo sumarni podaci s najznačajnijim rezultatima tako da nismo bili u mogućnosti dati potpune podatke za izbornu jedinicu Nova Gradiška.

Tablica 5.

<i>Odziv birača i postignuti rezultati u izborima za zastupnike u Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske na području općine Nova Gradiška¹⁵¹</i>				
Općinske liste				
Izbornih jedinica	Biračkih mjesta	Upisano birača	Izašlo birača	Postotak
1		35.996	27.494	76,38%
Uspjeh pojedinih kandidata				
Kandidat	Glasova		Postotak	
mr. Željko Bušić (HDZ)	14.895		54,18 %	
Ante Krolo (Nezavisna lista)	2.761		10,04 %	
Marija Subić – Karlovčan (HSLs)	1.755		6,38 %	
mr. Stjepan Erpačić (SDH)				
Željko Furić (HDS)				
Mirko Golovrški (SDP)				
Andelko Jelković (HKDS)				
Ivan Tićak (HSP)				
Ivan Trobić (HNS)				
Nevažećih listića				

Tablica 6.

<i>Odziv birača i postignuti rezultati u izborima za zastupnike u Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske na području općine Nova Gradiška¹⁵²</i>				
Državne liste				
Izbornih jedinica	Biračkih mjesta	Upisano birača	Izašlo birača	Postotak
1		35.996	27.494	76,38%
Uspjeh pojedinih lista				
Kandidat	Glasova		Postotak	
HDZ	17.146		62,36 %	
HSLs	1.945		7,07 %	
HSP	1.553		5,65 %	
HNS				
SDP				
HNS				
HKDS				
HDS				
HSS				
Socijalno demokratska unija (SDU)				
Srpska narodna stranka (SNS)				
SSH				
SDH				
Kršćanska narodna stranka (KNS)				
Dal m. akcija -Ist. dem. sabor - Riječki dem. savez (DA – IDS – RDS)				
Hrv. stranka naravnog zakona (HSNZ)				
Hrvatska republikanska stranka (HRS)				
Hrvatski državotvorni pokret (HDP)				
Nevažećih listića				

¹⁵¹ ISTO.¹⁵² ISTO.

Summary

DEMOCRATIC CHANGES, POLITICAL PLURALISM, AND ELECTIONS IN THE BROD-POSAVINA COUNTY BETWEEN 1990 AND 1993 (PART TWO)

This paper discusses the elections held in 1992 in what is today the Brod-Posavina County (presidential elections and parliamentary elections for the Chamber of Deputies of the Croatian Parliament), and those held in 1993 (for the Chamber of Counties of the Croatian Parliament and the local elections – county, city and municipal elections). All these elections, the parliamentary and presidential elections, the local elections at municipal, city and county level as well as the elections for the Chamber of Counties of the Parliament of the Republic of Croatia had a feature in common. They were all marked by a relatively short election campaign, which lasted around fifteen days, and a relatively good turnout despite the fact that they (especially the parliamentary and the presidential elections) were held under constant air raid warnings and general raid warnings. In addition, the elections were not held in the entire county, as a part of its territory was not under Croatian jurisdiction. As in the first multiparty elections, the 1992/1993 elections also brought landslide victories to the Croatian Democratic Union (HDZ), i.e. both the presidential candidate and the three candidates elected to the Chamber of Deputies in the election units covered by the municipalities of Nova Gradiška and Slavonski Brod were members of the HDZ. Standing out among the other ‘winners’ in these elections is first and foremost the Croatian Social Liberal Party (HSLS), which thus reinforced its position as the second leading political party in the Brod-Posavina County, and the Croatian Peasant Party (HSS) which achieved remarkably good results in the elections for the municipal counties. Testifying to the upswing of HSS is their absolute victory in several municipalities, which enabled them to independently form units of power in the area concerned. Further, according to the number of municipal council seats, HSS became the second most powerful party after HDZ in five municipalities (Donji Andrijevci, Garčin, Klakar, Oriovac and Podcrkavlje), or it was the only party which won any council seats besides the HDZ. HSS’s success becomes all the more important if one acknowledges the fact that the party was only active in the east part of the former municipality of Slavonski Brod. The Union of the Christian Democratic Party (HKDU) and the Croatian People’s Party (HNS) marked poor results, as did the Social Democratic Party (SDP). Namely, SDP only won three seats in the entire county (two seats on the City Council of Slavonski Brod and a single seat in the County Assembly) out of a total of 427 members elected for the county assembly, city and municipal councils. However, with the support of the Croatian Social Liberal Party (HSLS), dr. Zdravko Tomac (SDP) was elected into the Chamber of Deputies of the Parliament, and the results were slightly improved in comparison to the results achieved in the parliamentary elections. Therefore, SDP’s performance in the elections can still be qualified as successful to an extent. Most seats in the representative bodies of the local government and self-government, i.e. at all levels of local power, were won by the HDZ, which won a total of 286 seats, accounting for around 67% of all the representatives elected at local level. Therefore, the HDZ formed units of government at county level, in both towns of the county and in 16 out of 21 municipalities. At the same time the mayor of Nova Gradiška, Mr. Ante Šolić in the Okučani municipality was elected Government Commissioner in the Republic of Croatia.

In conclusion we should stress that in all the elections held in the period between 1990 and 1993 HDZ had marked landslide victories. Yet, its victory in the local elections and the elections for the Chamber of Counties of the Parliament held on 7 February 1993 was not so impressive as in the previous elections. The opposition parties entered the race jointly and as such they reaped fairly satisfactory results. Through joint action, they did achieve better results than those of August 1992, however, they were not sufficiently better to allow the opposition to form units of government in any of the more significant locations in the Brod-Posavina County.

(Prijevod sažetka: *Gabrijela Buljan*)

Key words: Republic of Croatia, Brod – Posavina County, Slavonski Brod, Nova Gradiška, democratic changes, political pluralism, political parties, presidential, parliamentary and local (municipal, town and county) elections.